

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**UČINEK SPREMEMB KAPITALSKE REGULATIVE ZA BANČNI
SEKTOR V EVRO OBMOČJU**

Ljubljana, april 2011

ŽIVA JOVANOVIČ

IZJAVA

Študentka Živa Jovanovič izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Marka Košaka, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne_____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 VLOGA KAPITALA V BANKAH.....	2
1.1 Definicija kapitala.....	2
1.2 Vloga kapitala in kapitalskih zahtev v bankah	2
1.3 Alokacija kapitala znotraj banke	2
1.3.1 Pogled zakladnika	3
1.3.2 Pogled managerja za upravljanje s tveganji.....	4
1.3.3 Pogled delničarjev.....	4
1.3.4 Pogled regulatorja	5
2 KAPITALSKI STANDARDI BASEL I IN BASEL II.....	5
2.1 Basel I.....	5
2.1.1 Ocena učinkov vpeljave sporazuma Basel I	7
2.1.1.1 Varnost in stabilnost bank.....	9
2.1.1.2 Izenačenje konkurenčnosti	9
2.1.1.3 Makroekonomski učinki.....	10
2.1.1.4 Regulatorna arbitraža	10
2.2 Basel II.....	11
3 FINANČNA KRIZA.....	15
3.1 Razvoj krize	15
3.2 Analiza vzrokov.....	16
3.2.1 Makroekonomski dejavniki	17
3.2.2 Upravljanje s tveganji	17
3.2.3 Vloga bonitetnih agencij	19
3.2.4 Vpliv regulacije, nadzora ter kriznega managementa	20
4 SPREMEMBA KAPITALSKE REGULATIVE KOT ODGOVOR NA FINANČNO KRIZO	20
4.1 Dvig kvantitete kapitalskih zahtev	21
4.2 Izboljšanje kakovosti, konsistentnosti ter preglednosti kapitalskih osnov	22
4.3 Kazalnik finančnega vzvoda.....	23
4.4 Kazalnik likvidnostne pokritosti in kazalnik neto stabilnega financiranja.....	24
4.5 Opiranje na zunanje bonitetne institucije	24
4.6 Stresni scenariji.....	25
5 UČINKI SPREMENJENIH KAPITALSKIH ZAHTEV	25
5.1 Metoda analize učinkov	25
5.2 Neposredni učinki.....	26
5.2.1 Učinek dviga regulatornih kapitalskih zahtev na raven celotnega kapitala.....	26
5.2.2 Učinek dviga regulatornih kapitalskih zahtev na raven kapitalске strukture	28
5.2.3 Učinek sprememb definicije kapitala.....	31
5.2.3.1 Učinek sprememb v tveganju prilagojeni aktivni	31
5.2.3.2 Učinek spremembe v lastniškem kapitalu	32

5.2.3.3 Učinek vpeljave kazalnika finančnega vzvoda	32
5.2.3.4 Učinek vpeljave kazalnika likvidnostne pokritosti in kazalnika neto stabilnega financiranja	33
5.3 Posredni učinki	34
5.3.1 Učinek sprememb ravni kapitalskih zahtev na obseg posojil.....	34
5.3.2 Učinek sprememb ravni kapitalskih kazalnikov na posojilni razmik in donosnost kapitala	37
5.3.3 Učinek sprememb likvidnostnih zahtev na delovanje bank.....	38
5.3.4 Različni odzivi bank na spremenjeno kapitalsko regulativo	39
SKLEP.....	41
LITERATURA IN VIRI.....	43
PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primerjava sprememb v Basel III z Basel II	22
Tabela 2: Prikaz povprečja kazalnikov po skupinah	31
Tabela 3: Učinek spremembe definicije kapitala na bančne postavke	31
Tabela 4: Učinek spremembe tveganju prilagojene aktive na bančne postavke	32
Tabela 5: Procentualna sprememba odbitkov glede na novo definicijo bruto lastniškega kapitala	32

KAZALO SLIK

Slika 1: Primer organizacijske strukture (komercialne) banke	3
Slika 2: Distribucija kapitalskega kazalnika ob vpeljavi Basla I (leto 1988)	8
Slika 3: Dnevno gibanje povprečnih donosov Dow Jones Industrial v obdobju 1928-2008 ..	18
Slika 4: Kazalnik povprečnega skupnega kapitala za banke članic evrskega območja v obdobju 2001-2009	27
Slika 5: Gibanje povprečja kazalnikov v 3. skupini v letih 2004, 2007 in 2009 (v mio EUR)	29
Slika 6: Kazalnik medbačnega poslovanja v obdobju 2001-2009 (v %)	34
Slika 7: Povprečno gibanje deleža neto posojil na sredstva v obdobju 2001-2009 (v %)	35
Slika 8: Povprečni delež rezervacij na posojila v obdobju 2001-2009 (v %)	36
Slika 9: Povprečna donosnost kapitala v obdobju 2001-2009 (v %)	38
Slika 10: Povprečno gibanje neto obrestne marže v obdobju 2001-2009 (v %)	39
Slika 11: Kazalnik razmerja stroškov na prihodek v obdobju 2001-2009 (v %)	40

UVOD

Prva regulatorna določila na področju kapitalских zahtev so bila postavljena zaradi ugotovljenih dejavnikov v gospodarstvu, ki nakazujejo, da so banke močno vpete v družbeno življenje. Večjo stabilnost bančnega sistema so regulatorji poskušali zajeti v kapitalских zahtevah imenovanih Basel I. Po vpeljavi kapitalских zahtev res nismo bili priča večjim krizam oz. finančni nestabilnosti, vendar so se kljub temu kazale pomanjkljivosti regulatornih pravil. Te niso sledile trendom razvoja finančnega sektorja, kar je med drugim omogočalo precejšnjo regulatorno arbitražo. Regulatorji so nadgradili kapitalске zahteve z Basel II.

Ker je od vpeljave Basla II do analize diplomskega dela minilo kratko obdobje, sem kot kritični vidik projicirala finančno krizo, ki smo ji priča od leta 2007. Le ta je namreč najbolje osvetlila šibke točke kapitalских zahtev, ki so trenutno v uporabi. Zaradi želje po ponovni vzpostavitvi varnosti bančnega sektorja so regulatorji pripravili nadgradnjo kapitalских zahtev, sklop katerih se imenuje Basel III.

V diplomskem delu sem se osredotočila na analizo prednosti in pomanjkljivosti regulatornih metod ter na povezavo med odpravljanjem pomanjkljivosti v regulaciji z učinki gospodarske krize. Predstavitev predlaganih rešitev in analizo učinkov sem si zadala kot cilj v diplomskem delu.

Zaradi širine tematike sem se v diplomskem delu osredotočila na bančni trg evro območja, natančneje 16 članic. S podatki pridobljenimi v sistemu Bankscope sem s časovno opredelitvijo obdobja 2001 - 2009 prikazala gibanja povprečij obravnavanih kazalnikov (glej Prilogo 3). Pomanjkljivosti sistema, kakršen je sedaj, so se pojavljale že pri pridobivanju in interpretaciji podatkov, zato sem analizo možnih učinkov podprla s poskusom sinteze več empiričnih raziskav.

Pred začetkom analize sem si postavila temeljni tezi, ki sta odraz pričakovanih rezultatov raziskovanja in sta mi služili kot izhodišče pri delu:

- Spremenjene kapitalске zahteve bodo na bančni sektor v prvi vrsti vplivale z višanjem ravni kapitala.
- Spremembe definicij in uvedba novih kazalnikov bodo dodatno, posredno vplivale na več ravni bančnega poslovanja pri zagotavljanju ustreznega obsega kapitala.

V prvem poglavju se osredotočam na definicijo kapitala in njegov vpliv v bančnem poslovanju, v drugem poglavju predstavim vpeljane kapitalске zahteve imenovane Basel I in pomanjkljivosti le teh ter predlagane rešitve in usklajevanja strnjena v Baslu II. Sledi poglavje z orisom razvoja in osvetlitvijo vzrokov za nastanek finančne krize. V četrtem poglavju so predstavljene predlagane rešitve kot odgovor na finančno krizo, strnjene v t.i. Baslu III, v petem poglavju pa sledi analiza učinkov sprememb v kapitalski regulativi. Strnjene ugotovitve so predstavljene v sklepu.

1 VLOGA KAPITALA V BANKAH

1.1 Definicija kapitala

Osnove bančništva delijo bilanco banke na tri poglavitne postavke, in sicer sredstva, obveznosti in kapital. Razumevanje slednjega v bančnem sektorju varira na tri področja: gledano s stališča ekonomista je kapital drugače definiran kot s strani računovodje in zopet drugače kot s strani regulatorja. Ekonomska različica kapitala, ki je hkrati tudi lastniški delež, predstavlja razliko med tržno vrednostjo naložb in fiksnimi obveznostmi. Ta del bilance poimenujejo tudi kot neto vrednost banke. Definicija kapitala s strani regulatorja pa se od ekonomske razlikuje predvsem v načinu izračunavanja kapitala. Medtem ko neto vrednost kapitala temelji na konceptu tržne vrednosti kapitala, regulatorni kapital in vse nadaljnje regulatorne zahteve povezane s kapitalom temeljijo na knjižni vrednosti kapitala (Saunders & Cornett, 2006, str. 568).

1.2 Vloga kapitala in kapitalskih zahtev v bankah

Delovanje bank deluje na zaupanju komitentov (fizičnih in pravnih oseb) v njihov obstoj. Vendar so banke že tako dolgo prisotne v gospodarstvu in v vsakdanjiku ljudi, da potreba po gradnji zaupanja ne stopa več toliko v ospredje. Pri ravnanju in upravljanju z denarjem, kot osnovno, konzervativno funkcijo, se srečujejo z moralnim hazardom, ki vodi do izpostavljanja različnim tveganjem.

Pomembni instrument pri obvladovanju le teh je kapital oz. kapitalska ustreznost bank. Osnovne funkcije kapitala pri delovanju bank so, da deluje kot varovalo v primeru izgub, ščiti upnike v primeru bankrota in zmanjšuje pretirano naklonjenost in izpostavljanje tveganju tako managerjev kot tudi bančnih lastnikov (Tarullo, 2008, str. 16).

Če banka ne bi imela kapitala, bi postala nesolventna ob prvih nepričakovanih izgubah, kar bi vodilo do stečajnih postopkov, ki bi ogrozili upnike. S tem bi banka ogrozila zaupanje v delovanje bančnega sistema. Nezaupanje bi privedlo do reverzibilnega postopka razvoja bančnega sistema, in sicer do 100 % pokritja vlog oz. v črnem scenariju do propada bančnega sistema, kot ga poznamo danes.

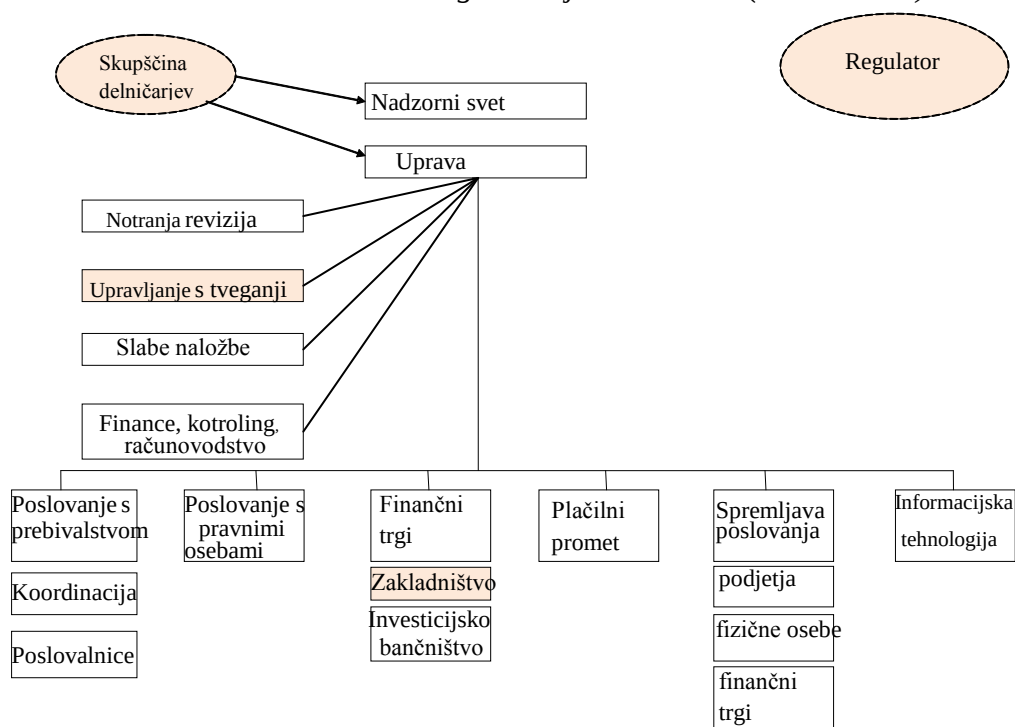
1.3 Alokacija kapitala znotraj banke

Berger (najdeno v VanHoose, 2007, str. 9) trdi, da zaradi asimetrije informacij višji lastniški kapital signalizira trgu, da notranji viri razpolagajo z informacijo, da ima banka tvegane naložbe, višji kapital zmanjša nasprotja med delničarji in upniki, a poveča konflikt interesov med delničarji in managerji.

Organizacijska struktura banke na Sliki 1 prikazuje, kako se na različnih ravneh banke opredeljujejo do kapitala oz. videnje vloge kapitala, potrebne ravni za doseganje zastavljenih ciljev. Pri tem sem podrobneje razložila upravljanje s kapitalom znotraj sektorja za

zakladništvo, sektorja za upravljanje s tveganji, skupščine delničarjev, delo vseh pa nadzira regulatorjev pogled/zahteve po kapitalu.

Slika 1: Primer organizacijske strukture (komercialne) banke

Vir: prirejeno po Vozel, Bančništvo in tveganja, 2009.

1.3.1 Pogled zakladnika

Vloga zakladnika v banki je upravljanje z razpoložljivim kapitalom. Pri tem se ozira na to, kakšna je razpoložljivost kapitala in kako je kapital investiran.

Po Matten (2003, str. 31) se bo zakladnik pri upravljanju kapitala osredotočil predvsem na vprašanja:

- Kakšen kapital je razpoložljiv?
- S kakšnimi instrumenti bi lahko zbral kapital?
- Kako upravljati razpoložljiv kapital, da bi banka dosegla regulatorne zahteve?
- Kako investirati zbrana sredstva?

Razpoložljivost kapitala je določena glede na pričakovane potrebe po kapitalu, ki jih determinirajo prihodnje bančne aktivnosti in stopnja le teh, hkrati pa tudi kakšna bo v prihodnje želena stopnja kapitalske ustreznosti. Zaradi pomembnosti upravljanja sredstev in obrestnega tveganja je zakladnikova naloga tudi skrb za investiranje naložbenih sredstev (Matten, 2003, str. 31).

Ob upoštevanju dejstva, da je lastniški kapital za banke izredno drag in nefleksibilen, poskušajo v zakladništvu znižati stroške kapitala. Matten (2003, str. 31) pravi, da je za

managerje najbolj frustrirajoča situacija, ko poskušajo izboljšati cene delnic, a ima podjetje velik delež lastniškega kapitala in malo načrtovanih projektov, v katere bi investirali. Znižanje stroškov kapitala in njegovo pomanjkljivo fleksibilnost poskušajo nadomestiti z dolгови, saj naj bi bili slednji cenejši in fleksibilnejši. Prav fleksibilnost dolga pride v ospredje, ko se banka sooči s pomanjkanjem kapitala in z dolgom pokrije primanjkljaj za doseg ciljev. Banka torej poveča dolg, ki je hitreje in lažje dostopen, managerjem pa dopušča možnost, da izdajo kapital oz. reinvestirajo dobiček in nato poravnajo dolg.

Zakladnik se bo pri svojem delu nagibal k optimizaciji kapitala, tako da bo tehtal med znižanjem stroškov kapitala in povečanjem donosnosti delničarjem ter doseganjem zahtev regulatorja na drugi strani.

1.3.2 Pogled managerja za upravljanje s tveganji

V sklopu upravljanja s kapitalom se bo manager za upravljanje s tveganji osredotočil predvsem na tveganja, tako da si določi smernice z naslednjimi vprašanji (Matten, 2003, str. 33):

- Kakšen je profil tveganja banke in kaj lahko pove o potencialni izgubi banke?
- Kakšna je verjetnost izgube?
- Ali je poslovanje merjeno s tveganju prilagojeno osnovo?
- Ali so primerjave bazirane tako na tveganju kot tudi na donosu?

Pri iskanju odgovorov na zastavljena vprašanja, s katerimi si tudi določa delovanje in izpostavljenost banke k tveganjem, se osredotoča na kvantitativne podatke, pridobljene s podrobnimi statističnimi modeli in z zahtevnimi finančno-matematičnimi pristopi. S podatki, ki jih pridobijo pri obdelavi modelov, se tudi določa alokacija kapitala. Pomembno je izpostaviti, da se managerji ne smejo držati izključno samo modelov, brez razumevanja pomena rezultatov in upoštevanja pomanjkljivosti modelov (Matten, 2003, str. 33).

1.3.3 Pogled delničarjev

Vidik kapitala s strani delničarjev je za razliko od prejšnjih dveh pogledov eksterne narave in nima direktnega vpliva na alokacijo in upravljanje kapitala. Enako velja tudi za pogled regulatorja, ki je opisan v naslednji točki.

Delničarji in managerji, ki upravljajo s tveganji, bi morali biti tesno povezani, saj delničarje najbolj interesira donosnost njihovih vlaganj. Delničarji so se pripravljene izpostaviti tveganjem za minimalno donosnost svojih vložkov. Pri tem se upoštevajo vložki oz. kapital, ki ga je posamezni delničar prispeval v banko, in donos na to investicijo.

Delničarji pri analiziranju tveganj ne gredo tako v podrobnosti, kot to storijo managerji, ampak celotno izpostavljenost merijo z opazovanjem volatilnosti dejansko ustvarjenih donosov (Matten, 2003, str. 33).

1.3.4 Pogled regulatorja

Zaradi pomembne vloge banke, ki jo v današnjem svetu predstavlja kot finančni posrednik, je bistvenega pomena, da je uspešno nadzorovana. Pri tem mislim na usklajevanje interesov strank in managerjev oz. lastnikov bank tako, da se ne ogroža delovanje bank tudi na dolgi rok.

Povzetek ciljev regulacije bank glede na Greenbaum in Thakor (2007, str. 442) je naslednji:

- spodbujanje konkurence,
- varovanje varnosti in vzdržnosti institucij,
- varnost strank,
- alokacija kreditov,
- monetarni nadzor.

Glavna skrb regulatorjev je sistemsko tveganje. V primeru propada velikega števila bank ali pa manjše število večjih bank povzroči verižno reakcijo, ki oslabi finančni sistem. Komitenti bank težko razložijo, ali je bil vzrok propada banke osamljen primer ali pa gre za razširjen problem, ki bo ogrozil delovanje tudi preostalih bank. To lahko povzroči množične hkratne dvige z bank (angl. *bank-run*), saj upniki ne vedo, ali bo njihova sicer likvidna in solventna banka tudi ogrožena (Berger, Herring & Szegö, 1995, str. 404). Podobno se je zgodilo 2007 banki Northern Rock (več o tem v poglavju 3.1).

Za dosego naštetih ciljev se regulator v sklopu upravljanja s kapitalom osredotoči na to, ali ima določena banka zadostno količino kapitala glede na izpostavljenost tveganju in poslovno strategijo banke. Pri oceni tveganja regulatorji upoštevajo ustreznost in učinkovitost procesov upravljanja s tveganji, ki je splet vseh treh vlog upravljanja s kapitalom, in sicer zakladnika, managerja za upravljanje s tveganji in skupščine delničarjev. Ker znajo akterji upravljanja s kapitalom priti v navzkrižje z zastavljenimi cilji regulatorja, saj je kapital za banke izredno drag in nefleksibilen, je nujno potrebna interakcija med akterji in nadzornikom.

2 KAPITALSKI STANDARDI BASEL I IN BASEL II

Glede na zgodovinske podatke zbrane v študiji Reinhart in Rogoff (2009) so dejavniki v gospodarstvu, ki nakazujejo, kako zelo so banke vpletene v družbeno življenje. V povprečju po vseh večjih bančnih krizah je trajalo 4,8 let zmanjšanega zaposlovanja in 7 % povečanje nezaposlenosti, upadanje bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP) je v povprečju trajalo 1,9 let s povprečnim padcem 9,3 %. Zaradi finančne nestabilnosti v globalnem merilu in njene vpletenosti na gospodarstvo, se je pojavila potreba po uveljavitvi standardizirane metode uveljavljana enotnih kapitalskih zahtev.

2.1 Basel I

Prvi takšen predlog je bil podan decembra 1987 znan tudi kot posvetovalna listina (angl. *consultative paper*) o mednarodnih standardih na temo kapitalskih zahtev. Glede na to, da je

bil to prvi dokument, ki je usklajeval razlike bančnih regulacij članic Baselskega komiteja¹, so se le te negativno odzvale nanj, saj naj ne bi enakopravno obravnaval bank članic. Julija 1988 je izšla zadnja verzija sporazuma znana kot Basel I, ki se je od decembrskega predloga le za malenkost razlikovala (Tarullo, 2008, str. 55).

V sklopu Baselskega sporazuma sta bila vzpostavljeni dve opredelitvi kapitala, in sicer temeljni kapital ali kapital 1. reda (ang. *core capital, tier 1 capital*), ki naj bi predstavljal vsaj 4 % tveganju prilagojenih aktive, in dodatni kapital ali kapital 2. reda (angl. *supplementary capital, tier 2 capital*), ki naj bi zajemal vsaj 8 % tveganju prilagojenih aktive². Znotraj temeljnega kapitala so bili zajeti vplačani osnovni kapital/navadne delnice in rezerve banke. Predpisane elemente dodatnega kapitala so predstavljale nerazkrite rezerve, revalorizacijske rezerve sredstev (angl. *asset revaluation reserves*), splošne rezervacije, splošne rezervacije za izgube iz naslova posojil, hibridni inštrumenti in podrejeni dolgovi. Pri čemer so veljale omejitve, in sicer skupna vrednost dodatnega kapitala ni smela presegati 100 % deleža skupne vrednosti elementov temeljnega kapitala, revalorizacijske rezerve sredstev v obliki skritih dobičkov nerealiziranih vrednostnih papirjev so diskontirane s 55 %, rezerve za izgube iz naslova posojil z maksimumom 1,25 procentne točke in podrejeni dolg ni smel presegati 50 % elementov temeljnega kapitala (Tarullo, 2008, str. 57-67).

Sporazum se je nagibal k porazdeljenosti tveganju prilagojene aktive, vendar pa pri opredeljevanju ni upošteval značilnosti podjetja oz. njegovega pretekla delovanja, marveč samo enostavno kategorizacijo, ki mu je opredelila le splošno lastnost, kot je razred, v katerega spada (npr. vsa podjetja, ki sicer spadajo pod privatni sektor, so bila ponderirana s 100 % utežjo, ne glede na to, ali je bilo to zelo uspešno podjetje ali pa vzgonsko podjetje, še brez denarnega toka). Pri določanju sredstev v razrede s stopnjo tveganja je obstajala omejena avtonomija države, zlasti v primeru, ko so se kategorizirale terjatve do subjektov javnega sektorja (Tarullo, 2008, str. 57-59).

V trendu rasti kreditnih linij, akreditivov, komercialnih zapisov in drugih oblik pogojenih obveznosti se je izkazalo, da je preprost kazalnik pokritosti sredstev s kapitalom (angl. *capital to asset ratio*) zavajajoči kazalnik in ne razkriva dejanskega položaja banke z vidika kapitala. Zaradi možnosti prenosa oz. prikaza pogojenih obveznosti kot sredstva so banke množično nenadoma spremenile prikaz kapitalskega kazalnika banke (Tarullo, 2008, str. 59).

Največji prispevek prvega Baselskega sporazuma je bilo zajetje izvenbilančnih postavk. Po navedbah Greenbauma in Thakorja (2007, str. 297) je poslovanje bank z izvebilančnimi postavkami sunkovito naraslo v sedemdesetih in osemdesetih letih, saj so v tem obdobju beležili visoko volatilnost obrestnih mer in deviznih tečajev. Zaradi povečane volatilnosti tako

¹ Do začetka 1990 so bile impletirane potrebne zakonske postavke, regulacija ali navodila v Kanadi, Franciji, Nemčiji, Japonski, Švedski, Švici, Veliki Britaniji in Združenih državah. Ostale štiri države G-10 so dokončale proces med letom 1990 skupaj z drugimi pomembnimi European Community direktivami (Tarullo 2008, str. 65).

² Tveganju prilagojena aktiva je seštevek posameznih aktivnih postavk, in sicer neto knjigovodske vrednosti aktivnih bilančnih postavk in kreditne nadomestitvene vrednosti za neto vrednost zunajbilančnih postavk (Košak, 2007).

na finančnem kot tudi na deviznem trgu so družbe povečale zahtevo po upravljanju finančnega tveganja v sklopu bank. Sporazum Basel I je vseboval smernice za transformacijo izvenbilančnih postavk, in sicer tako, da se je s pomočjo konverzijskega faktorja pretvorilo izvenbilančno postavko v ekvivalent sredstvu (knjiženemu na bilanci). Faktor je pomenil znižano stopnjo, ki je odražala verjetnost, da bo izvenbilančna postavka dejansko knjižena na bilanco. Po pretvorbi v ekvivalent sredstva pa je bilo transformirani postavki dodeljen razred tveganja glede na splošne značilnosti stranke (kot bi to sicer bilo dodeljeno sredstvu).

Vse do novega sporazuma so nastajale dopolnitve Basla I. Članice oz. njihove banke so vseskozi opozarjale na pomanjkljivosti, ki jih je vpeljani sporazum prinesel. Pomembnejši dopolnitvi sporazuma sta bili tržno tveganje in z njim povezan notranji model za ocenjevanje tveganja (angl. *Value-at-risk*, v nadaljevanju VaR), saj se je povečalo trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti, zaradi neprestane volatilnosti trga mednarodne menjave pa je tržno tveganje postalo problem vseh mednarodno aktivnih bank. Težava, ki se je pojavila z meritvijo tržnega tveganja, je izhajala iz zajemanja in kasneje tudi obtežitve predmetov s kapitalskimi zahtevami pri različnih institucijah. Dopolnitev je določila, da so vrednostni papirji, ki so knjiženi na trgovalno knjigo in ne na bančno knjigo (angl. *banking book*), za osnovo izračuna kapitalskih zahtev upošteva tržno tveganje, s čimer se nadomesti prvotno baselsko kapitalsko zahtevo za kreditno tveganje. Standardizirali so pristope k ovrednotenju tveganja, ki je sledilo iz sprememb cen dolžniških instrumentov, lastniškega kapitala in delovanju z mednarodno menjavo. Glede na neto pozicijo (dolgo ali kratko) so bile zahteve po kapitalu porazdeljene v 13 razredov, glede na to, kakšne so bile časovne omejitve (angl. *time bands*). Razredi so se raztezali od manj kot 1 mesec do več kot 20 let, vsak razred pa je imel pripisano kapitalsko utež. Za trgovalni dolg (angl. *traded debt*) in lastniški kapital je bila kapitalaska utež za tržno tveganje v liniji s kreditnim tveganjem (Tarullo, 2008, str. 61-62).

S pritiskom bank je komite 1995 dovolil uporabo notranjih modelov za ocenjevanje vrednosti pri trgovalnih instrumentov. Skrajšava VaR se uporablja za potencialno izgubo, ki se lahko prezrcali na vrednost celotnega portfelja, vendar je verjetnost tega skoraj 0. VaR tako predstavlja maksimalno izgubo pri sedanjem zaupanju, ki je verjetnost, da bo izguba presegla zgornjo mejo (Bessis, 2007, str. 87). Pri Basel I se je VaR izračunal glede na trgovalne izgube, vendar samo za zadnjih 10 dni. Zato se je previdno oblikoval izračun oz. obtežitev pridobljenih podatkov na tak način, in sicer je komite predlagal multiplikacijo izračunanega VaR s trikratnikom. Pri tem je bilo potrebno še upoštevati, da pretekli dogodki ne projekciraajo nujno tudi prihodnje trgovalne vzorce, kar pa je pomenilo tudi, da se kljub statistični točnosti izgubi pomen VaR (Tarullo, 2008, str. 63).

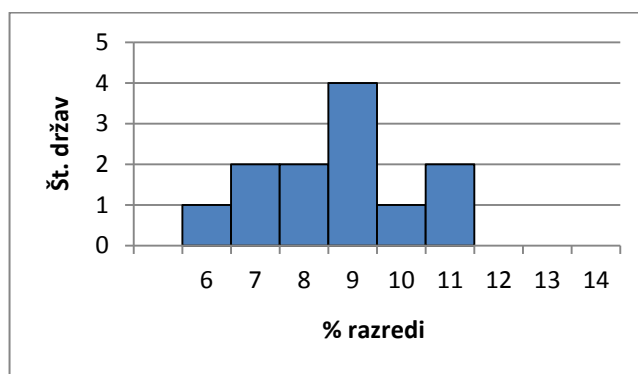
2.1.1 Ocena učinkov vpeljave sporazuma Basel I

Basel I je bil aktualen 15 let. Njegov izrecni učinek je težko izdvojiti še danes, saj večina podatkov ni javno dostopnih. Poleg tega ga ni mogoče osamiti, saj je v korelaciji z delovanjem trga. Vendar je potrebno izpostaviti, da je po vzpostavitvi enotnega bančnega nadzornega sistema prišlo do večje stabilnosti finančnega trga oz. da članice, ki so vpeljale Basel I (in

številčne ostale mednarodno delujoče banke izven članic), z izjemo Japonske, niso bile izpostavljene nestabilnosti trgov.

Baselski komite je poročal, da je kapitalska ustreznost bank, ki so mednarodno aktivne in delujejo po zahtevah Basla I, dosegla zahtevane količnike do konca tranzicijske periode 1992. Delovna skupina za bančni kapital in ravnanje (angl. *Working party on Bank Capital and Behaviour*) je podala izsledke raziskave, da se je povprečje kapitala dvignilo iz 9,3 % zmerjenih leta 1988 na 11,2 % v letu 1996³. Iz Slike 2 in izsledkov raziskave vpliva Basla I je vidna razlika ravni kapitalskih kazalnikov ob vpeljavi Basla I in sledečima obdobjema. Razred 9-10 % v letu 1988 predstavlja razred z najvišjim številom držav, a se porazdelitev količnika kapitalskih zahtev nahaja levo od njega, medtem ko se v letih kasneje nahajajo desno od njega. Največje povečanje povprečja so zasledili v državah, ki so imele tik po uvedbi Basel I najnižjo raven količnika (Jackson, 1999, str. 10).

Slika 2: Distribucija kapitalskega kazalnika ob vpeljavi Basla I (leto 1988)

Vir: P. Jackson, *Capital Requirements and Bank Behavior: The Impact of the Basle Accord*, 1999, str. 43, graf 2.

Vendar pa je pri tem pomembno pripomniti, da komite ni nikoli nadzoroval poteka nadzora bank članic. Nekaj preverjanj bank je bilo s strani neodvisnih revizorjev, vendar so se podrobnosti in rigoroznost nadzora razlikovale med članicami. Nadzorniki niti niso bili naklonjeni izpostavljanju in predajanju občutljivih, specifičnih informacij za banko drugim nacionalnim ravnem nadzora. Pri prikazanih rezultatih je potrebno tudi vzeti v obzir, da so številčne države pooblastile banke, da opredelijo v temeljni kapital postavke, ki jih je komite opredelil kot inovativne kapitalske instrumente, med njimi tudi hibridne instrumente, ki so zmanjšali davčno obveznost pri plačilih, medtem pa še vedno obdržali dovolj značilnosti lastniškega kapitala, da se je kvalificiral kot kapital. V takšnem primeru, ko je definicija kapitala široko zasnovana, se posledično zmanjša količnik kapitala (Tarullo, 2008, str. 67-69).

Učinkovitost Basla I bo analizirana s strani štirih značilnosti, in sicer varnosti, izenačenja konkurenčnosti, makroekonomskih učinkov in regulatorne arbitraže.

³ V raziskavo so bile zajete države: Belgija, Kanada, francija, Nemčija, Italija, Japonska, Luksemburg, Nizozemska, Švedska, Švica, Velika Britanija in Amerika.

2.1.1.1 Varnost in stabilnost bank

Kot že omenjeno je težko izolirati posamezni učinek, kot so kapitalske zahteve, neupoštevajoč ostalih dejavnikov npr. tržne discipline, spremenjene ekonomske razmere in povečan nadzor. Vendar je lahko povezati, da obstaja korelacija med kapitalskimi zahtevami in povečanim nadzorom delovanja bank ter tržno disciplino. Pri tem se predvideva, da je povečan nadzor spodbujen s strani nadzornikov, ko se postavijo kvantitativna merila za minimalne kapitalske zahteve (Tarullo, 2008, str. 73).

Vse od tranzicijskega obdobja Basla I do uvedbe Basla II v državah članicah Baselskega komiteja, z izjemo Japonske, ni bilo občutiti finančne krize. Banke so se izognile dvema finančnima krizama hitro rastočih trgov (angl. *emerging-market*) in nekaterim drugim dejavnikom, ki bi lahko vplivali na vsaj enega ali več bančnih sektorjev na nacionalni ravni. Shuermann (v Tarullo, 2008, str. 73-74) je razkril, da se je vrzel med sindiciranimi bančnimi posojili in podjetniškimi obveznicami zmanjšala za 1/3 med recesijo 1990 in 2001, kar pomeni, da se je povečala občutljivost cenovnega tveganja. Banke so hkrati povečale tudi uporabo sredstev za razpršitev tveganja, kot so kreditni derivati. Centralne banke so v tem obdobju obrestne stopnje, s kontrolo inflacije več kot desetletje, obdržale likvidnost trga ob združevanju trgov in poku balona sredstev. Lahko bi trdili, da niti postavljene kapitalske zahteve niti upravljanje s tveganji ni bilo izpostavljeno tako stresnim pogojem, kot so jim bile izpostavljene banke pred 25. leti (Tarullo, 2008, str. 73-74).

Sporazum velja oceniti tudi s strani učinka na profitnost bank. Jackson (1999, str. 37) in Tarullo (2008, str. 74) navajata, da je bila do leta 1992, ko se je končalo tranzicijsko obdobje in je bil Basel I v članicah popolnoma vpeljan, profitabilnost velikih bank močna in še posebej visoka. Vendar pa opozarja, da ne moremo vedeti, ali je bil vzrok za tako visok dobiček zaradi kapitalskih zahtev oz. ne moremo vedeti, ali bi bil dobiček še višji, če jih ne bi bilo. Pojavljajo se tudi ugibanja, ali bi bil morda dobiček manjši oz. kakšen učinek bi imele kapitalske zahteve na dobiček bank, če bi bile vpeljane v manj ugodnih makroekonomskih razmerah. Poudariti je potrebno, da višji bančni dobiček ne pomeni vedno pozitivnega signala, še posebej ne, kot se je izkazalo v zdajšnji krizi, če je cena dobička zmanjšana socialna varnost. Avtor zaključí, da Basel I ni imel negativnega učinka na profit bank.

2.1.1.2 Izenačenje konkurenčnosti

Pričakovali bi, da vpeljava standardiziranih kapitalskih zahtev in pogoj, da vsi ostali spremljajoči faktorji ostanejo nespremenjeni, zmanjša obstoječo konkurenčno prednost posameznih bank. Temu ni tako že, če se izkaže, da pogoj ni uresničljiv in vsi ostali faktorji le ne morejo ostati nespremenjeni. Nacionalna vlada lahko npr. zaščiti banko tako, da garantira za bančne obveznosti nasprotni stranki, kar posledično ne bi dvignilo stroškov kapitala te banke ob povišanju kapitalskih zahtev. Nekateri avtorji raziskav konkurenčnih prednosti, ki so jih aplicirali iz preučevanja Japonskih bank, so se dodatno osredotočili na konkurenčne prednosti bank iz naslova davkov, računovodskih standardov in na konkurenčno prednost pridobljeno iz stroškov sredstev financiranja (angl. *cost of funds*). Raziskavo so elaborirali z

ugotovitvijo, da morajo banke v nekaterih državah ustvariti višji donos na kapital (angl. *return on equity*, v nadaljevanju ROE) in da bo tem bankam onemogočena vpeljava dejavnosti z nizko maržo, če te dejavnosti ne bodo proporcionalno obtežene z nižjimi kapitalskimi zahtevami (Tarullo, 2008, str. 76-77).

2.1.1.3 Makroekonomski učinki

Delovanje bank, še posebej njen najbolj konzervativni del oz. njihovo tako imenovano osnovno poslovanje, izdajanje posojil, je podvrženo procikličnosti, tj. korelaciji s procikličnim delovanjem gospodarstva. V času gospodarske rasti imajo posojilojemalci močne denarne tokove in je zato njihovo pričakovano odplačilo posojil z večjo verjetnostjo. Nadzorniki banke se že takrat niso povsem strinjali z delovanjem bank, da v času gospodarske rasti znižajo kriterije za izdajo posojil podjetjem, ne misleč na to, kaj se bo zgodilo z verjetnostjo poplačila posojila, ko bo to podjetje soočeno z manj ugodnimi gospodarskimi razmerami ali celo, ko bo gospodarstvo prešlo iz trenda rasti v trend upadanja. Takratne skrbi nadzornikov so prešle v ospredje debate sedaj, ko smo v trendu upadanja in so se izkazale za upravičene (Tarullo, 2008, str. 77).

Kapitalske zahteve lahko dodatno zaostrijo razmere bank in njihovo izdajanje posojil v času negativnega trenda, saj morajo zato, da zadovoljijo standarde, ali povišati kapital ali pri obstoječem kapitalu znižati sredstva. V takšnih razmerah, ko banki že tako primanjkuje kapitala, je pridobivanje dodatnega kapitala zelo oteženo in precej drago dejanje. Zato večina bank poseže po pristopu zmanjšanja sredstev. Če pri tem banke sprejmejo določila, da se zmanjša novo posojanje, se to odrazi tudi na podjetjih in ostalih posojilojemalcih, ki so odvisni od bank. Zaradi pomanjkanja novega financiranja podjetij, predvsem majhnih, lahko oteži ali celo onemogoči pridobivanje novega kredita, kljub temu da so ta podjetja kreditno sposobna. V kolikor je ta pojav dovolj razširjen, lahko dejstvo, da je podjetjem onemogočeno novo financiranje, negativno vpliva na celotno gospodarstvo (Tarullo, 2008, str. 78).

Obstaja še tretja možnost, da banke v takšnih razmerah ugodijo kapitalskim zahtevam. V kolikor imajo banke kapitalske zahteve bazirane na tveganju prilagojeni aktivni, lahko nadomesti višje tvegana sredstva z manj tveganimi sredstvi, ki imajo tudi manjšo kapitalsko utež. To doseže, ali z odprodajo visoko tveganih sredstev z višjimi utežmi in nakupom manj tveganih sredstev ali z odločitvijo, da se v prihodnjem izdajanju posojil osredotoči na manj tvegane posojilojemalce. Nekateri poglobitev recesije v obdobju 1990-1991 pripisujejo kreditno posojilnemu krču, ki je nastal zaradi bank, ki so svoja sredstva, tj. posojila podjetjem, ki so bila 100 % obtežena, locirala v državne obveznice z 0 % utežjo. To naj bi sovpadalo s še svežo implementacijo Basla I (De Grouwe, 2009a).

2.1.1.4 Regulatorna arbitraža

Baslu I se očita, da je s svojo sestavo omogočal regulatorno arbitražo. Priložnost za arbitražo se je pojavila zaradi majhnega števila razredov, na podlagi katerih so bile sredstvom pripisane uteži oz. kapitalske zahteve. Posledica tega je, da so se sredstvom z različnimi lastnostmi in

različnim tveganjem pripisale enake uteži. Kot že omenjeno zgoraj se je podjetjem v privatnem sektorju pripisala 100 % utež, ne glede na to, ali ima podjetje uspešno zgodovino, na podlagi, katere so možne projekcije tudi za odplačevanje posojil v prihodnje, ali pa je to novoustanovljeno podjetje, ki ne omogoča še takšnih projekcij. Takšne pomanjkljivosti namigujejo, da tehtanje tveganja ni odražalo dejanske izpostavljenosti banke in da so v nekaterih primerih bile kapitalske zahteve prenizke ter da posledično banke niso v celoti dosegale varnosti in stabilnosti, kot je bilo zahtevano. Hkrati je banke sporazum spodbudil, da so nižale zahtevano stopnjo potrebnega kapitala, tako da so obdržale konstantno količino kapitala, obdržale ali celo povečale pa so donos na sredstva (angl. *return on assets*, v nadaljevanju ROA) (Tarullo, 2008, str. 79-80).

Pojavilo se je tudi »izbiranje najboljših« (angl. *cherry-picking*). Zaradi enake obravnave različnih karakteristik sredstev oz. opredeljevanje le-teh v isti razred so banke začele raje izbirati tista sredstva, ki jim ob enakem zahtevanem kapitalu prinašajo večji donos. »Izbiranje najboljših« je potekalo ali z ex ante diskriminacijo med posojilojemalci ali z odprodajo posojil komitentov z visoko kreditno sposobnostjo, a zato nižjo donosnostjo. Posledica »izbire najboljših« je padec povprečne kvalitete sredstev (Santos, 2001, str. 30).

Nadaljnje se je regulatorna arbitraža uporabljala tudi pri rezervacijah za posojila z dospelostjo enega ali več let, ki so bila zajeta v kapitalske zahteve. Posledično se je povečalo število posojil z dospelostjo 364 dni (Tarullo, 2008, str. 80).

Banke so bile spodbujene, da namesto prerazvrščanja sredstev, raje vpeljejo nove posle. Listinjenje (angl. *securitization*) je bilo zanimivo in donosno že z vidika razširitve in diverzifikacije virov financiranja posojil ter povečanjem prihodkov od provizij zaradi multiplikacije števila obdelanih posojil. Ponovno se pojavi priložnost za »izbiro najboljših«, saj so bile banke zaradi direktne prodaje sredstev skozi listinjenje pripravljene prodati bolj kakovostna sredstva in obdržati manj kakovostno, saj banka naj ne bi bila izpostavljena tveganju. Prav tako zunajbilančna jamstva niso bila predmet kapitalskih zahtev v 80-ih, s čimer so banke zagotovile učinkovit način za zmanjšanje regulativnih kapitalskih zahtev, ker so prehajala iz posojil na zunajbilačna jamstva. Banka je lahko še naprej zagotavljala storitve monitoringa posojil in upravljanja s kreditnim tveganjem, vendar brez regulativnih kapitalskih zahtev za del svojega portfelja (Berger et al., 1995, str. 419).

Z uvedbo tržnega tveganja se je bankam odprla priložnost zmanjšanja zahtevanega kapitala. Namesto da bi sredstva imeli na bančni knjigi, so jih raje knjižili na trgovalno knjigo. Tarullo (2008) navaja primer zamenjave trimesečnega posojila posojilojemalcu z visoko kreditno sposobnostjo s trimesečnim komercialnim zapisom istega posojilojemalca, saj za razliko od posojila, ki ima 8 % utež, ima komercialni nižjo kapitalsko zahtevo.

2.2 Basel II

Kljub zastavljeni visoki lestvici v letu 1998 je bila posvetovalna listina, izdana s strani Baselskega komiteja junija 1999, precejšnje razočaranje. T.i. posvetovalna listina 1 (angl.

Consultative paper 1, v nadaljevanju CP-1) namreč ni upoštevala predlogov za uporabo notranje kreditne mere ali modelov kreditnega tveganja kot temelja za kapitalsko regulacijo. CP-1 se je namreč omejil na osnovno metodologijo, ki jo je uveljavil že Basel I (Tarullo, 2008, str. 122).

Komite je nakazal, da želi poostriti politiko tudi na področju operativnih tveganj ter do bank, katerih izpostavljenost obrestnih mer je bila močno nad povprečjem. Kvantitativne kapitalske zahteve so postavljene v kontekst t.i. pristopa »treh stebrov«, in sicer minimalne kapitalske zahteve, regulativni nadzor in tržna disciplina. Slednji naj bi opredeljevali osnovo za Basel II. Največja sprememba glede na metodologijo, uveljavljeno v Basel I, je bilo vključevanje zunanjih kreditnih ocen (na primer Moody's in Standard & Poor's) kot osnovo za rangiranje dolžnikov glede na tveganje, s čimer je bila omogočena diferenciacija državnih, korporacijskih in bančnih dolžnikov. Po drugi strani, čeprav problematika notranjega kreditnega vrednotenja ni bila zapostavljena, v letu 1999 še ni bilo pravih rezultatov, na kakšen način doseči, da bo sam bančni sistem lahko uporabljen za postavitev regulacijskih kapitalskih zahtev. Največjo oviro je pri tem zagotovo predstavljalo pomanjkanje zanesljivih podatkov.

CP-1 ni požel velikega odobravanja v strokovni javnosti. Eden izmed problemov, ki so jih strokovnjaki navajali, je bilo dejstvo, da večina dolžnikov nima agencijske (zunanje) ocene kreditnega tveganja, s čimer so majhni kreditojemalci, katerih prisotnost na javnih kapitalskih trgih je bila majhna, bili postavljeni v neenakopraven položaj. Izven Združenih držav Amerike (v nadaljevanju ZDA), torej tudi v Evropi, celo večina korporativnih dolžnikov ni imela agencijske ocene tveganja, kar je de facto pomenilo, da bodo ti subjekti deležni obravnave po metodologiji iz Basla I. Druga pomanjkljivost je bilo vsekakor tudi to, da je CP-1 predvideval ocenjevanje dolžnikov, ne pa posebnih posojilnih pogojev. Ne nazadnje pa so se skozi zgodovino, posebej konec 90-ih let, zunanji ocenjevalci pokazali kot neverodostojni pri ocenjevanju državnih dolžnikov, saj niso bili sposobni zaznati dejanskega stanja nekega dolžnika, kar je povzročilo, da ocene tveganja niso bile uporaben podatek, na katerega se je moč opreti pri opredeljevanju ravnanja v sedanjosti in prihodnosti. S predlogom CP-1 so se v slabšem položaju našli trgi v nastajanju, saj naj bi slednji destimuliral vlaganja njih. Ostri kritiki so poudarjali, da je to pravzaprav tudi neuradni namen CP-1. Še večjo težavo pa je predstavljala potencialna izpostavljenost agencij političnim vplivom. Vključevanje njihovih ocen bi lahko namreč povečalo silnice trgovanja z ocenami tveganja, kar bi lahko močno spodkopalo verodostojnost zunanjih ocenjevalcev. (Tarullo, 2008, str. 98). Sprejem predloga CP-1 bi torej impliciral nujno postavljanje sistema zaščite ocenjevalcev, ki pa ga predlog ne omenja.

Tudi v bančnem sektorju CP-1 ni bil sprejet z odobravanjem. Kritika s strani bank je bila usmerjena v neuspevanje odločnejšega pomikanja k IRB pristopu, ki temelji na internih bonitetnih ocenah.⁴ Že omenjena pomanjkljivost neobstoja ocen za vse subjekte je dopuščala

⁴ Osnovni cilj IRB je zajeti dejansko ekonomsko tveganje posameznih naložb ali poslov banke. Temelji na lastnem sistemu internih bonitetnih ocen oz. sistemu razvrščanja komitentov, ki omogoča diferenciacijo

možnost arbitrarnega odločanja pri uvrščanju subjektov ocenjevanja v posamezen razred tveganja (Tarullo, 2008, str. 100).

Kritika strokovne javnosti in pritisk največjih bank, ki mu je sledil tudi interes nekaterih najmočnejših igralcev pri določanju kapitalskih zahtev (predstavniki Federalnih rezerv), je Baselski komite primoral k postavitvi drugačnih postulatov za določanje metodologije pri izračunu kapitalskih zahtev. Delo komiteja je tako bilo determinirano k ustvarjanju novega sistema, ki bo temeljil na notranjih bonitetnih ocenah. Januarja leta 2001 je posledično bila izdana nova posvetovalna listina 2 (v nadaljevanju CP-2). Bistvena novost slednje je bila možnost majhnih in srednjih institucij, da izberejo metodo notranjega bonitetnega ocenjevanja, v kolikor želijo in so seveda sposobni vložiti v za to potrebne resurse. CP-2 je ravno tako kot CP-1 temeljil na treh stebrih. Vendar je bila novost dvojnost metodologije notranjega ocenjevanja bonitet, in sicer naj bi največje banke uporabljale t.i. A-IRB pristop, ostali subjekti pa F-IRB. Bistvo prvega je bila možnost kvalificiranih bank, da uporabijo lastne ocene izpostavitve riziku. Le te ocene so potem prilagojene s pomočjo formul nadzornikov, ki so posebej prilagojene korporativni, državni in bančni izpostavljenosti. Da bi banka bila upravičena do IRB pristopa, mora zadovoljiti minimalne zahteve glede notranje ocene, kreditnega vrednotenja in zadovoljive prakse uveljavljanja transparentnosti. Višji standardi oz. bolj stroge zahteve so bile seveda določene za upravičenost do uporabe A-IRB metode (Tarullo, 2008, str. 104-108).

CP-2 ni bil povsem dodelan, temveč je bil bolj predlog, ki je predstavljal reakcijo na kritiko CP-1. Najbolj se je, kot že omenjeno, spremenil prvi steber, medtem ko sta drugi in tretji doživela manjše modifikacije in elaboracijo predlogov iz CP-1. V sklopu drugega stebra so artikulirana štiri načela nadzora, in sicer banke morajo imeti proces ocenjevanja celotnega kapitala glede na tvegani portfelj in strategijo obdržanja ustreznih kapitalskih ravni, nadzorniki morajo spremljati in oceniti primernost ocenitev bank, nadzorniki morajo pričakovati delovanje bank nad minimalno ravniyo zahtevanega kapitala ter ukrepati v primeru, da kapital zdrsne pod zahtevano ravniyo in hkrati zahtevati hitre sanacijske ukrepe. V kontekstu tretjega stebra so opredeljena področja nujnosti objavljanja podatkov, tj. skladnost kapitalskih zahtev v bančni skupini, razčlenitev kapitala, izpostavljenosti kreditnemu tveganju skupaj z opisom upravljanja le-tega, razkritje zunanje bonitetne agencije, razkritje metodologije notranjega IRB modela, metodologije izračuna tržnega tveganja, operativnega tveganja, obrestnega tveganja). To je deset področij, do katerih podatkov so banke, ki so pretendirale na IRB metodo, morale omogočiti javni dostop. Kljub temu pa predlogi v sklopu drugega in tretjega stebra niso bili najbolj jasni, saj na primer niso upoštevali pravne specifike javnega obveščanja pri posameznih državah.

CP-2 je pričakovano dobil pozitiven odziv na premik k IRB metodi kapitalske regulacije, čeprav se je ravno glede slednjega pojavljalo kar nekaj skepticizma. Banke so predlagale kar

kreditnega tveganja in s tem posledično natančnejši izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje (Čargo & Štajner, 2010, str. 2).

več tehničnih rešitev pri izpeljavi metodologije iz CP-2, obenem pa so mnogi zopet izpostavili problem subjektov na nastajajočih trgih in majhnih ter srednjih subjektov v državah Baselskega komiteja. Najpomembnejša pripomba se je vsekakor nanašala na predvidevanje, da bo ob predpostavkah CP-2 regulacijski kapital naraščal. To je potrdila študija, ki je trajala od aprila do junija 2001, in ki je poskušala oceniti posledice predlaganih novosti v okviru prvega stebra CP-2. Pri tem so bile banke razdeljene v dve skupini, prvo skupino so tvorile velike mednarodne banke, katerih temeljni kapital je znašal vsaj 3 milijarde EUR. Vse ostale banke so sestavljale drugo skupino. Za pričujočo nalogo je zanimivo, da je raziskava posebej obravnavala tudi banke iz Evropske unije (Basel Committee On Banking Supervision, 2001, str. 3).⁵

Z novim dokumentom je komite prišel na dan šele aprila leta 2003, v vmesnem obdobju pa je modificiral IRB pristop s kar desetimi novimi predlogi sprememb posameznih elementov. Kritiki dela Baselskega komiteja so v tem procesu izpostavljali nekompetentnost članov komiteja, kateri so ob vsakem koraku potrebovali edukacijo bank o temeljnih problematike tehtanja tveganja. Tudi najvplivnejši politični odločevalci so v tem obdobju ostro nastopali zoper komite, na primer nemški kancler Schröder je vnaprej zavrnil kakršen koli predlog, ki bi temeljil na listini CP-2, kar je izhajalo iz nemške zaskrbljenosti glede vpliva CP-2 predlogov na srednje in majhne organizacije.

Aprila 2003 je Baselski komite izdal tretjo posvetovalno listino oz. CP-3. Večina predlaganih sprememb je bila posledica ugotovitev tretje kvantitativne študije učinkov (v nadaljevanju QIS-3), čigar rezultati so bili objavljeni v začetku maja oz. le dober teden po objavi CP-3.⁶ Raziskava QIS 3 je bistveno spremenila oz. zmanjšala predvidene kapitalske zahteve v primerjavi s predlogi iz CP-2. Kapitalske spodbude naj bi v povprečju naraščale z uporabo naprednejših pristopov za določanje kapitalskih zahtev. Pri tem Rubin (2010, str. 3) kot najpomembnejši razlog za občuten padec kapitalskih zahtev pri enostavnem IRB pristopu in manjši porast kapitalskih zahtev pri standardiziranem pristopu pri drugi skupini bank iz G 10 in EU držav, vidi v manjši kapitalski obremenitvi terjatev do majhnih dolžnikov in terjatev, zavarovanih s stanovanjskimi hipotekami (Tarullo, 2008, str. 116-121).

CP 3 je že pri najpreprostejšem oz. standardiziranem pristopu za določanje višine kapitalskih zahtev pripravil kar nekaj sprememb, predvsem z vidika možnosti uporabe ugodnejših uteži za tehtanje nekaterih skupin terjatev bank.⁷ Kljub temu tudi CP-3 predlog ni doživel odobravanja

⁵ V raziskavi je sodelovalo 138 bank, med katerimi je bilo le 22 takih, ki so uporabile A-IRB pristop, 55 pa jih je uporabilo osnovnega oz. F-IRB.

⁶ V tretjem krogu kvantitativne študije učinkov je sodelovalo kar 365 bank iz 43 držav, med njimi tudi banke iz vseh držav članic EU in 5 držav pristopnic. Za namen analize učinkov so banke razdelili v dve skupini; prva predstavlja velike, mednarodno aktivne banke s temeljnim kapitalom večjim od 3 milijonov EUR, druga skupina pa manjše, lahko tudi bolj specializirane banke (Rubin, 2010, str. 2).

⁷ Bankam je na voljo postavljena 75% utež, in sicer za tehtanje terjatev do majhnih dolžnikov. Uporaba te uteži je bila odvisna od izpolnjevanja štirih kriterijev: orientacije oz. namena, vrste produktov, razdrobljenosti ali granulacije in nizke vrednosti – maksimalna skupna izpostavljenost do vsakega posameznega dolžnika, vključenega v portfelj majhnih dolžnikov, ne sme presegati absolutnega limita € 1 mio. Nato naj bi odločevalno

s strani bank. Reakcije nanj niso bile nič manj kritične kot na predlog CP-2. Zopet je prišlo do nesoglasij med predstavniki Evrope in Združenih držav Amerike, ki so izhajala iz drugačnih okoliščin na obeh straneh Atlantika, kar se je nato odrazilo tudi na same člane Baselskega komiteja (Tarullo, 2008, str. 118-119). Šele jeseni leta 2003 se je stanje nekoliko popravilo, ko je prišlo do t.i. »Madridskega sporazuma« v mesecu oktobru, do kompromisa med nemškimi in ameriškimi predstavniki.

26.6.2004 je Baselski komite končno izdal nove kapitalske zahteve, imenovane Basel II. Le-ta je združeval vse dotedanje predloge, vendar so se kljub temu znova pojavili nekateri dvomi, da je predlog morda šel preveč podrobno v specifikacijo posameznih IRB metod, po drugi strani pa dopuščal možnost pomembnih razlik v nacionalnih implementacijah teh pravil (Tarullo, 2008, str. 122) .

Ker je Basel II še vedno v uporabi, hkrati pa je od njegove vpeljave v bančni sektor minilo tako kratko obdobje, je njegove učinke še težje izdvojiti, kakor pri Baslu I. Največje pomanjkljivosti Basla II je pravzaprav razkrila finančna kriza.

3 FINANČNA KRIZA

3.1 Razvoj krize

Vse od julija 2007 smo po mnenju finančnih nadzornikov Evrope priča največji finančni krizi po veliki depresiji 1929. Nekaj, za kar se je sprva pričakovalo, da bo prineslo izgube samo na delu ameriškega trga, in sicer na trgu drugorazrednih hipotekarnih posojil, je imelo posledice na globalno gospodarstvo.

V letnem poročilu Banke za mednarodne poravnave (angl. *Bank for International Settlement*) je navedenih nekaj nizov razvoja in signalov, da kriza le ne bo omejena na posamezna področja in da bo potrebno več ključnih sprememb v finančnem sektorju, da bi se v prihodnje takšne razsežnosti krize omejile (Bank for International Settlements, 2009, str. 16-36).

Avgusta leta 2007 so se problemi iz hipotekarnih in kreditnih trgov prenesli tudi na medbančne denarne trge, saj so bili trgi oz. izdajatelji s premoženjem kritih komercialnih zapisov soočeni s prenosom ogromne količine, kar je privedlo do nezaupanja in zamrznilo medbančni trg. Evropska centralna banka (v nadaljevanju ECB) je v poskusu izboljšanja likvidnosti injecirala preko noči 95 milijard EUR. Septembra je centralna banka Velike Britanije pri likvidnostih težavah pomagala banki Northern Rock, kar je povzročilo paniko pri strankah in posledično množične hkratne dvige z banke, saj so stranke v množičnih vrstah odnašale svoj denar iz banke (BBC, 2007, str. 1).

vlogo pri odobritvi uporabe 75 % uteži za majhne dolžnike v posamezni državi imeli nacionalni regulatorji (več v Rubin, 2010).

Leto kasneje, natančneje 15. septembra 2008, je bankrotirala banka Lehman Brothers. S tem dogodkom se je prekinila miselnost prevelik za padec oz. zlom (angl. *too big to fail*), ki pomeni, da zaradi prevelike vpletenosti velikih bank v okolje oz. projekcije propada banke kot negativen učinek na celotno ekonomijo, jih v primeru težav rešujejo pred propadom centralne banke oz. vlade (Henry, 2008, str. 1). Nekateri avtorji so mnenja, da so prav takšna reševanja tudi kriva za moralni hazard bank.

V dneh, ki so sledili (Bank for International Settlement, 2009, str. 16-36; Recine & Teixeira, 2009, str. 26):

- je ameriški direktorat za zakladništvo objavil 700 milijard USD program odkupa problematičnih naložb TARP (angl. *The Troubled Assets Relief program*), s čimer bi le-te spravili z bilanc bank (program je bil odobren s strani ameriškega kongresa v oktobru),
- Ameriška komisija za vrednostne papirje je ustavila prodajo na kratko (angl. *short sale*),
- banki Goldman Sachs in Morgan Stanley sta opustili status investicijskih bank in se konvertirali v tradicionalni bančni holding. Investicijske banke so bile v primerjavi s komercialnimi bankami v slabšem položaju, saj so imele več omejitev, katera zavarovanja lahko uporabijo pri posojilih Ameriške centralne banke (FED),
- Fortis prejme 11,2 milijard EUR s strani belgijske, nizozemske in luksemburške vlade, dan kasneje prejme sveženj kapitala tudi Dexia,
- evropske vlade napovedo garancije za depozite,
- irska vlada prevzame Glinter in Landsbank,
- nizozemska vlada injecira 10 milijard EUR v ING, Velika Britanija jamči RBS, Lloyds in HBOS, Nemška vlada izvrši 500 milijonov EUR vreden rešilni paket,
- Madžarska prejme 15 milijonov USD posojila od IMF, EU in Svetovne banke,
- ZDA rešijo Citigroup s 300 milijardami USD reševalnim paketom,
- Evropska unija podpre 200 milijard EUR vreden stimulativen paket,
- IMF zagotovi 2,4 milijard EUR pomoči Latviji,
- tri irske banke dobijo 5,5 milijard EUR pomoči.

3.2 Analiza vzrokov

25. februarja 2009 je izšlo poročilo na temo finančnega nadzora, ki jo je izdala skupina na visoki ravni pod vodstvom Jacques de Larosiére (imenovano de Larosiére Report). Sestana skupina si je zadala cilj, da povedejo Evropsko unijo k bolj usklajenemu nadzoru, učinkovitejšemu kriznemu upravljanju, predvsem pa k novemu regulatornemu pristopu, ki bi okrepil upravljanje s tveganji, sistemiziral preventivo, tako da bi bili šoki bolje absorbirani, ter izboljšali preglednost delovanja bank (Evropska komisija, 2009, str. 4).

Iz poteka razvoja finančne krize je očitno, da v delovanju bank oz. celotnega finančnega sistema ni zatajil samo en faktor, temveč glede na verižno reakcijo oz. prenosa težav, je možno priti do zaključka, da je vzroke za krizo potrebno iskati na več ravneh. Glavne vzroke za nastanek finančne krize je skupina v poročilu pripisala makroekonomskemu okolju,

upravljanju s tveganji znotraj finančnih institucij kot tudi pri nadzornikih, bonitetnim agencijam, upraviteljem podjetij in regulaciji, nadzoru ter kriznemu managementu.

3.2.1 Makroekonomski dejavniki

Seštevek tedanjih razmer na bančnem trgu skupaj z rastočimi finančnimi inovacijami je vodil do presežne likvidnosti in rasti kreditiranja. Zaradi konstantnega povečanja kreditiranja in ohranitvi potrošne inflacije na nizki ravni centralne banke niso imele potrebe po zaostritvi monetarne politike. Tako se je presežna likvidnost namesto v cenah dobrin in storitev odražala na stalnem povečanju cen sredstev.

V ZDA se je obseg osebnega varčevanja glede na razpoložljivi dohodek iz leta 1990 zmanjšal s 7 % na manj kot 0 % v letu 2005 in 2006, pri čemer pa se je močno povečalo povpraševanje po potrošniških kreditih in hipotekarnih posojilih. Zaradi takšnega povečanja, ki je potekalo nenadzorovano ali pa vsaj ne dovolj nadzorovano, skupaj s kompleksnimi tehnikami finančnega listinjenja, je privedlo do nepremičninskega balona (angl. *housing bubble*). De Larosière skupina je ugotovila, da v Evropi napram ZDA ni bilo neodgovornega odobrevanja hipotekarnih posojil, saj kljub temu da so članice doživele nevzdržno povečanje cen nepremičnin, ni prišlo do takšnih zlomov nepremičninskega trga, kot se je to zgodilo v ZDA.

Razmere na trgu, kjer se pojavi presežna likvidnost in nizki donosi, so vodile investitorje k bolj tveganemu poslovanju na račun večjih dobičkov. Odgovor na to je bil nastop finančnih inovacij, ki so prinašale večje dobičke, vendar pa zaradi svoje kompleksnosti tudi zameglile realno tveganje. Finančne institucije so svoja posojila spremenila v hipoteke ali s premoženjem zavarovane vrednostne papirje (angl. *asset backed securities-ABS*), nato so jih spremenile v finančne instrumente, zavarovane z dolžniškimi instrumenti (angl. *collateralised debt obligation*, v nadaljevanju *CDO*) skozi zunajbilačne postavke, kot so kolesje za posebne namene (angl. *special purposes vehicle*) in strukturirana investicijska kolesja (angl. *structured investment vehicle*). Trgovanje z inovativnimi finančnimi instrumenti je zaustavila šele kriza. Igralci na trgu so skozi povišanje finančnega vzvoda ali investicije v bolj tvegane finančne instrumente poskušali priti do visokih dobičkov, pri tem pa se je zalomilo pri razpršenosti tveganja in posledično pri realni ocenitvi izpostavljenosti tveganju.

3.2.2 Upravljanje s tveganji

Dogajanje na trgu, kot je opisano pri makroekonomskih dejavnikih, nakazuje, da je upravljanje s tveganji tako na mikroravni kot makroravni pravzaprav nazadovalo v primerjavi z razvojem finančnih instrumentov celo do te mere, da se je ob izbruhu krize izkazalo kot neprimerno oziroma nezadostno. Problemi razumevanja izpostavljenosti tveganju so se pojavljali že v osnovnih načelih, kot sta npr. razlika med krediti in likvidnostjo, prepoznavanje finančnega vzvoda.

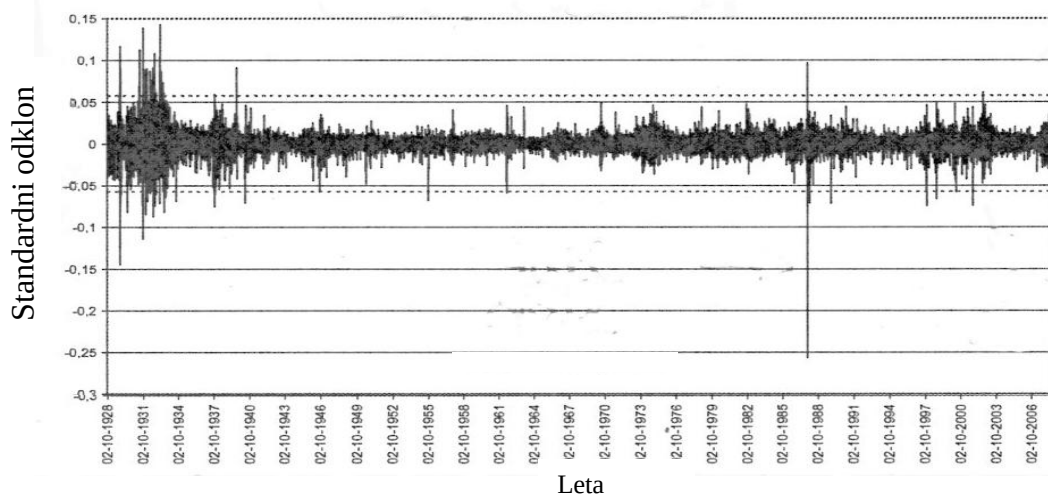
Inovativnost finančnih instrumentov, ki je znala prikriti dejansko izpostavljenost tveganjem, je posledično vplivala na objektivne metode ocenjevanja tveganja znotraj podjetja. Celotna

izpostavljenost podjetja je bila nerealno ocenjena, saj je sledila podcenjeni izpostavljenosti skupnim šokom (angl. *common shocks*) in odstopajočemu tveganju (angl. *tail risk*) ter hkrati tudi stresnim scenarijem, ki so bili ovrednoteni na blagih oz. celo napačnih predpostavkah.

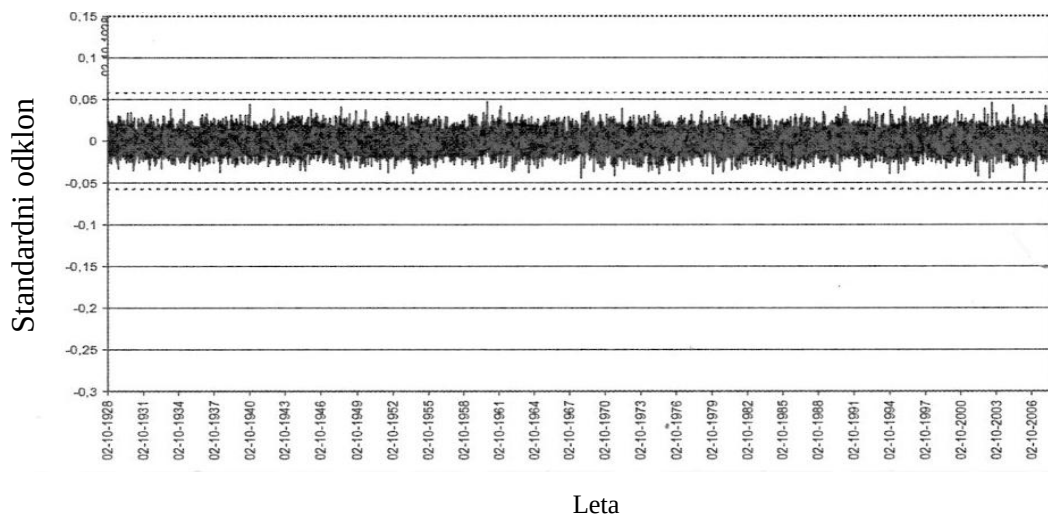
Mnenje De Grauwe (2009a) se pridružuje ugotovitvam poročila skupine, in sicer podaja, da finančni modeli ocenjujejo finančne produkte (kot so npr. posli kreditnih zamenjav, izvedeni finančni instrumenti) na predvidevanjih normalne distribucije donosov.

Slika 3: Dnevno gibanje povprečnih donosov Dow Jones Industrial v obdobju 1928-2008

a) Dejanska gibanja

b) Simulacija

Vir: De Grauwe, *Financial Crisis, Causes, Consequences and Cures*, 2009a.

Slika 3 prikazuje dnevno gibanje povprečnih donosov Dow Jones Industrial v obdobju 1928-2008 in simulacijo gibanja v istem obdobju. Simulacija (glej Slika 3b), prikaže, da se v 80. letih ni bi zgodilo odstopajoče tveganje, ki je definiran kot sprememba višja od 5 standardnih odklonov. Še več, napove, da naj bi se take spremembe zgodile le vsakih 7000 let. Vendar pa že kot je razvidno (iz Slike 3a) je bilo v tem obdobju takšnih sprememb 76 (v Prilogi 2 je razvidno, da je gibanje indeksa Dow Jones Industrial v zadnjem obdobju bilo podvrženo še

posebej velikemu nihanju). Razlika v rezultatih simulacije in dejanskih gibanj je, da je simulacija delana na predpostavki, da so spremembe normalno porazdeljene. Rezultat tega je, da je odstopajoče tveganje sistematično podcenjeno in ustvarja podobo manj tveganega okolja. Delni vzrok za pomanjkljivo težnjo k ugotavljanju realnejših simulacij, ki ne bi izpustile odstopanj, je moralni hazard bank, saj so vedele, če bi prišlo do krize oz. odstopajočega tveganja, bi jim centralne banke priskrbele likvidnost.

Model prodaje kredita tretjim osebam (angl. *originate-to-distribute model*) naj bi finančnim institucijam pomagal doseči boljšo porazdelitev tveganja s preostalim gospodarstvom, optimizirale regulirani kapital in bolje upravljale z likvidnostjo (Purnanandam, 2009, str. 1). Kriza je pokazala, da model ni le zameglil povezave med posojilojemalcem in posojilodajalcem, temveč se je zameglitev stopnjevala do te mere, da je bila pozornost možnosti poplačila posojila povsem preusmerjena. Posojilojemalec, ki je se je zavedal možnosti prodaje posojila skozi finančne instrumente tretji osebi, ni bil pripravljen zadostiti visokim standardom posojanja.

3.2.3 Vloga bonitetnih agencij

Bonitetne agencije so pripomogle pri izgubi preglednosti naložb oz. pri zameglitvi mej med bolj tveganimi in manj tveganimi naložbami. Tako so kot AAA označevali državne in podjetniške obveznice, ki so znane kot stabilne, manj tvegane naložbe, hkrati pa tudi označevali s to bonitetno oceno višje tranše (angl. *senior tranches*)⁸, kamor spadajo strukturirani finančni instrumenti, kot so CDO.

Skupina de Larosière pripisuje podcenjevanje tveganj neplačil, ki so jih prinašali instrumenti, zavarovani z drugorazrednimi hipotekarnimi posojili, predvsem pomanjkljivostim v sistemu postavljanja bonitet. Te se nahajajo v nezadostnih zgodovinskih podatkih o ameriških drugorazrednih trgih, podcenjevanju obsežnosti in korelacij ob nezmožnostih plačil pri upadu gospodarske rasti ter nepričakovanem poslabšanju bonitetnih ocen strukturiranih instrumentov, na račun določenih izvornikov (angl. *originators*). Ti so občutno poslabšali bonitetne ocene strukturiranih produktov v obdobju 2004-2007.

Po izbruhu finančne krize so bile naslovnice časopisov polne naslovov o konfliktih interesov kreditnih agencij. Pred obtožbami ameriškega senata so se tako znašle največje bonitetne agencije, kot so Standard & Poor's, Moody's Investors Service in Fitch Ratings. Po označbah ameriškega senatorja so bonitetne agencije igrale obe vlogi, trenerja in sodnika. Konflikt izvira iz modela ocenjevanja bonitet, saj bonitetne agencije dobijo plačilo od institucij, katerih obveznice ocenijo. Navzkrižje interesov je postalo še bolj očitno, ko so izdajatelji obveznic in bonitetne agencije skupaj pregledovali učinke »zapakiranih« strukturiranih instrumentov na bonitetno oceno, saj so tako omogočili, da so izdajatelji instrumentov priredili skupek

⁸ Tranše se delijo na lastniški kapital, medetaža (angl. *mezzanine*) in višja tranša, glede na stopnjo kreditnega tveganja. Denarni tok košarice finančnega premoženja (angl. *pool of assets*) se prenese na investitorja s stopničastim zaporedjem, in sicer v lastniškem kapitalu se nahaja prvih 5 % izgube, v medetaži se nahaja drugih 10 % izgube, medtem ko se v zadnji etaži, tj. višji tranši, nahaja zadnjih 85 % izgube.

strukturiranih instrumentov, da bi pridobili AAA oceno. Situacija se je še poglobila na področjih, kjer so regulatorji zahtevali od investorjev, da investirajo samo v produkte z AAA bonitetno oceno, kar je pomenilo, da se je povečalo povpraševanje po takšnih finančnih instrumentih (The New York Times, 2007, str. 1).

3.2.4 Vpliv regulacije, nadzora ter kriznega managementa

Kapitalske zahteve, vključujoč z Baslom I, so bile vzpostavljene že v 80. letih. Kljub njihovim spremembam oz. dopolnitvam so veljale za stabilne predpise. Vendar pa so le-ti do sedaj pisani tako, da se v preveliki meri zanašajo na upravljanje tveganj znotraj bank in bonitetnim ocenam. Takšen primer je ohlapnost kapitalskih zahtev pri trgovanju za lastni račun⁹, kjer se je glede na razvoje krize izkazalo, da je tveganje mnogo višje, kot so nakazovali interni modeli ocenjevanja tveganj.

Nadaljnja pomanjkljivost nadzora se je pokazala pri osredotočenju na mikro ravni tj. na eno samo podjetje, namesto da bi bil nadzor zasnovan širše, in sicer na učinek razvitih finančnih instrumentov na celoten sektor, na likvidnost trga ter korelacijo horizontalnih šokov na institucije. Delni vzrok bi lahko pripisali tudi močni mednarodni konkurenci v finančnem sektorju, zaradi česar državni regulatorji in nadzorniki niso bili naklonjeni skupnim aktivnostim in ukrepom. Posledično se je to odrazilo tudi na transparentnosti podatkov, saj je bilo usklajeno sprejemanje odločitev na ravni centralnih bank, nadzornikov in pristojnih ministrstev oteženo ravno zaradi koncentracije nadzora na mikro ravni.

Preglednost podatkov o poslovanju se je zmanjšala tudi na račun trgov izvedenih finančnih instrumentov in povečanja omogočenega zunajbilančnega knjiženja. Skupina de Larosière pripisuje vlogo ameriških nadzornikov pri razvoju krize, saj bi morali opaziti spremembe razmer na trgu hipotekarnih posojil in na podlagi tega preprečiti nadaljnja dogajanja. Medtem ko so se evropski nadzorniki soočali z drugimi razsežnostmi dogajanj na trgih. Po pojavu nihanj na ameriških trgih je bilo potrebno oceniti, v kakšnem obsegu so evropske finančne institucije izpostavljene krizi drugorazrednih hipotekarnih posojil. Pred tem pa jim je spodletelo zajezi veliko izpostavljanje kompleksnim sredstvom pogosto knjiženim na zunaj bilanci. Ta sredstva so se v času krize izkazala za nelikvidna in tako dodatno prispevala k obsegu krize tudi na evropskem trgu.

4 SPREMEMBA KAPITALSKE REGULATIVE KOT ODGOVOR NA FINANČNO KRIZO

Predlogi, ki so jih obravnavali v baselskemu komiteju decembra 2009 in jih je nato delno tudi potrdila skupina guvernerjev in vodje nadzornikov septembra 2010, so namenjeni predvsem okrepitvi finančnega sistema.

⁹ Primer takšnega trgovanja v Sloveniji: Banka Slovenije je dodelila dovoljenje za trgovanje za svoj račun ali račun strank Novi Ljubljanski banki d.d. z instrumenti denarnega trga, s tujimi plačilnimi sredstvi, vključno z menjalniškimi posli, s standardiziranimi terminskimi pogodbami in opcijami, z valutnimi in obrestnimi finančnimi instrumenti in s prenosljivimi vrednostnimi papirji (Banka Slovenije, 2010).

Novi sporazum, imenovan Basel III, naj bi omogočil okrepitve bančnega sistema in na takšen način preprečil nastanek gospodarske krize obsega, kakršen je bil v tem obdobju. Glavne napovedane spremembe se nanašajo na povečanje kvantitete kapitalskih zahtev, poleg tega pa tudi izboljšavo kvalitete regulatornega kapitala in zmanjšanjem neskladnosti med sredstvi in obveznostmi banke. Dvig kvalitete kapitala načrtujejo z izboljšanjem kapitalskih osnov, okrepitev pokritja tveganj, uvedbo kazalnika finančnega vzvoda, regulatornih blažilcev (angl. *buffer*) in globalnega minimalnega likvidnostnega kazalnika (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 5).

4.1 Dvig kvantitete kapitalskih zahtev

Dvig regulatornega kapitala je prva zahteva združenja nadzornikov. Minimalni lastniški kapital se bo dvignil na 4,5 % iz prejšnjih 2 % kapitala banke, kapitalna zahteva za osnovni kapital, ki vključuje lastniški kapital in ostale pripadajoče finančne instrumente, se bo povečala s 4 % iz Basla II na 6 % v Baslu III.

Znotraj lastniškega kapitala bo uvedeno dodatno varovalo, in sicer varovalni kapitalski blažilec na ravni 2,5 %. Njegov namen je, da absorbira višek sredstev v dobrih časih oz. v časih gospodarske ekspanzije, ki se nato v stresnih periodah uporablja zaradi pomanjkanja sredstev. V slednjih je bankam dovoljen manevrski prostor izrabe blažilca, vendar upravljanje ni povsem prepuščeno njim samim, saj je določeno, da kolikor bolj se bankin regulatorni kapital približa minimalnim kapitalskim zahtevam, toliko bolj se zmanjša možnosti razdelitve dobička, kot sta preprečitev izplačil bonusov in visokih dividend v času, ko ima banka poslabšano kapitalsko sliko (Basel Committee on Banking Supervision, 2010a, str. 2).

Na tak način želijo nadzorniki omejiti številčne primere, ki smo jim priča v zdajšnji finančni krizi. Eden takšnih primerov je Goldman Sachs Group, soočal se je z izgubo v višini 27,7 milijard USD v letu 2008 in prejel 45 milijard USD državne pomoči, pri tem pa je izvršni direktor prejel 42,95 milijonov USD plače in bonus v delnicah (Katz, 2009, str. 1).

Kot dopolnitev varovalnega kapitalskega blažilca nadzorniki zahtevajo tudi proti-ciklični blažilec v višini 0 % - 2,5 % lastniškega kapitala ali kakšnega drugega kapitala, ki v celoti absorbira izgube in bo odvisen od nacionalnih okoliščin. Njegov namen je, da se okrepi varnost bančnega sektorja na širši ravni pred obdobji s presežnim porastom skupnih kreditov. Za posamezno državo stopi proti-ciklični blažilec v veljavo, ko se tveganje presežka rasti posojil prenese na celoten sistem (Basel Committee on Banking Supervision, 2010a, str. 2).

V sporočilu za javnost 12. septembra 2010 je izpostavljena zahteva, da imajo banke, ki so sistemsko pomembne, višjo absorpcijsko sposobnost, kot so te regulatorno zahtevane.

Tabela 1: Primerjava sprememb v Basel III z Basel II

Tveganju prilagojena aktiva	Kapitalske zahteve							Sistemska dopolnila	
	Lastniški kapital			Kapital 1. reda		Skupni kapital		Pro-ciklični blažilec	Dodatna absorpcijska sposobnost za sistemsko pomembne finančne institucije
	Minimum	Varovalni kapitalski blažilec	Zahtevan	Minimum	Zahtevan	Minimum	Zahtevan		
Basel II	2 %			4 %		8 %			
Basel III	4,5 %	2,5 %	7 %	6 %	8,5 %	8 %	10,5 %	0-2,5 %	?

Vir: J. Caurana, *Basel III: towards a safer financial system*, 2010, str. 7, tabela 1.

4.2 Izboljšanje kakovosti, konsistentnosti ter preglednosti kapitalskih osnov

Samo povišanje odstotka kapitalskih zahtev ne bi prineslo ciljev baselskega komiteja, kot so povrnitev zaupanja v bančni sistem in stabilnosti ter vzdržnosti le tega. Pomenilo bi namreč, da se je procent kapitalskih zahtev povečal, ne pa tudi, ali se je povečal sorazmerno s povečanjem tveganja, kateremu se je banka izpostavila, da je to dosegla.

Pri osnovnem kapitalu so spremenjene zahteve za delniške družbe, in sicer da mora lastniški kapital, kot bančni kapital najvišje kvalitete¹⁰, zajemati oz. bazirati predvsem na navadnih delnicah in zadržanem dobičku. Kriterij, ki se bo uporabljal za primerne sestavine osnovnega kapitala delniške družbe, se bo prenesel na instrumente, ki so enakovredni pri nedelniških družbah, kot so vzajemni skladi in zadrage (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 15).

Nadaljevanje sprememb se nanaša na osnovni kapital kot celoto. Pogoj za vključitev v kapital 1. reda je, da imajo instrumenti v rednem delovanju sposobnost popolne absorpcije izgube. Poleg tega pa morajo instrumenti vključeni v osnovni kapital biti podrejeni (angl. *subordinated*), nekumulativne dividende ali kupone, ne smejo imeti datuma zapadlosti ali možnosti odpoklica. Odstranjeni bodo inovativni instrumenti, za katere se je skozi krizo ugotovilo, da so poslabšali kakovost kapitala. Ena izmed ukinjenih sta »step-up« klavzula, ki je teoretično brez zapadlosti, v praksi pa se pričakuje odpoklic, in hibridni instrumenti, katerih kuponi so se zaradi negativnega učinka izplačevali tudi v krizi (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 15-16).

Kapital 2. reda bo poenostavljen, saj bodo odpravljene podkategorije. Kapital 2. reda bo moral biti podrejen vlagateljem in upnikom ter imeti dospelost najmanj 5 let. Priznavanje kot kapitalski instrument bo porazdeljeno linearno skozi vseh 5 let do dospelosti (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 15-16).

Kapital 3. reda bo odpravljen. Na ta način želijo doseči, da bo kapital uporabljen za zahteve tržnega tveganja enake kvalitete, kot je kapital 2. reda oz. kapitalske zahteve za kreditno in operativno tveganje (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 16).

¹⁰ Lastniški kapital ima pozitivne lastnosti kot so absorpcija izgub, fleksibilnost glede izplačil dividend in nima zapadlosti. Poleg tega je jasen in transparenten do investitorjev ter temelji na računovodskem konceptu. Zaradi naštetih lastnosti se smatra kot kapital najvišje kvalitete.

Zahteve za bolj pregledno delovanje bank in predvsem boljšo sestavo kapitala določajo, da banke popolno uskladijo elemente regulatornega kapitala na bilanco v revidiranih računovodskih poročilih, ločeno razkrijejo vse regulatorne popravke, opišejo vse omejitve in minimume, pri čemer naj izpostavijo pozitivne in negativne elemente, na katere se omejitve in minimumi nanašajo. K boljši transparentnosti zahteve določajo opis glavnih značilnostih instrumentov vključenih v kapital in opis kazalnikov, ki vključujejo regulatorni kapital. Pri slednjih se zahteva opis načina, kako so izračunani. Za doseganje popolne preglednosti bodo banke morale vse pogoje in okoliščine vseh instrumentov vključenih v regulatorni kapital javno razkriti na njihovih spletnih straneh. Pri tem se ohrani zahteva, da so glavne značilnosti kapitalskih instrumentov lahko razumljive in javno dostopne (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 16).

Preračuni podani s strani Caurana (2010) o Baslu III nakazujejo, da bi minimalni osnovni kapital v višini 2 % v Baslu II (glej Tabelo 1) z upoštevanjem predlaganih pogojev sestave osnovnega kapitala, predstavljal za povprečno mednarodno aktivno banko samo 1 %. Prav tako bi za povprečno mednarodno aktivno banko kapital 1. reda po novih pogojih predstavljal samo 2 % in ne 4 %, kot jih je pod zahtevami v Baslu II. Kar pomeni, da ob enakovrednih pogojih za vse banke, bodo morale le te dvigniti raven lastniškega kapitala.

4.3 Kazalnik finančnega vzvoda

Med finančno krizo se je izkazalo, da so banke izkazovale dobro upravljanje s tveganji, kljub temu da so imele v in zunaj bilance presežni finančni vzvod. Ko jih je kriza najbolj udarila, so bile banke prisiljene zmanjšati finančni vzvod. To je ustvarilo dodaten pritisk na zniževanja cen sredstev, kar je še povečalo izgube, zmanjšanje kapitala in kreditne razpoložljivosti (Basel Committee on Banking Supervision, 2010b, str. 60).

Uvedba kazalnika finančnega vzvoda izhaja iz namena, da bi se na tak način vzpostavila stabilna stopnja finančnega vzvoda v bančnem sektorju, ki bi v primeru nestabilnosti preprečila škodljive okoliščine zmanjševanja finančnega vzvoda, saj se le te prenesejo na cel finančni sistem oz. celotno ekonomijo. Kazalnik finančnega vzvoda je poenostavljeno merilo, ki ne bazira na tveganjih, in je suplementarno merilo zahtevam, ki bazirajo na upravljanjih s tveganji (Basel Committee on Banking Supervision, 2010b, str. 3-60).

Kreditni konverzijski faktor bi bil enoten za izvenbilančne postavke, in sicer v višini 10 % za brezpogojno izključujoče preklicne postavke (angl. *unconditionally cancellable obs*). Derivative, vključno s kreditnimi derivativi, se bo obračunavalo po določilih Basla II z dodatnim količnikom potencialne prihodnje izpostavljenosti. Ta bi se izračunala na bazi standardiziranih faktorjev metode trenutne izpostavljenosti. Takšen način obračuna približuje konverzijo derivativov na znesek ekvivalenten »kreditom«. S tem bi se približali močnejšemu obravnavanju zunajbilančnih postavk in derivativov (Basel Committee on Banking Supervision, 2010b, str. 62).

Kolikšen delež tveganju prilagojene aktive naj bi predstavljal kazalnik finančnega vzvoda, še ni določeno. Baselski komite je v obdobju vzporednega vodenja (2013-2017) postavil zahtevo za minimalni kazalnik finančnega vzvoda na 3 %. Znotraj tranzicijskega obdobja bodo opazovali, kakšne učinke ima kazalnik in ali sta definicija ter višina kazalnika ustrezni v celotnem kreditnem ciklu, za različne poslovne modele (Basel Committee on Banking Supervision, 2010a, str. 3).

4.4 Kazalnik likvidnostne pokritosti in kazalnik neto stabilnega financiranja

Kazalnik likvidnostne pokritosti je namenjen kratkoročni (30 dnevni) premestitvi nepričakovanih šokov z visoko kvalitetnimi likvidnimi sredstvi. Ti bi prenesli neto denarne odlive znotraj kratkoročnega stresnega scenarija, vzrokovane zaradi specifične institucije ali sistemskih šokov (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 9).

Kazalnik neto stabilnega financiranja zahteva minimalno raven stabilnih virov financiranja glede na likvidnost sredstev kot tudi pokrivanje potreb po likvidnosti, zaradi zunajbilačnih postavk. Namen kazalnika je, da se omeji pretirano zanašanje na kratkoročno financiranje na debelo (angl. *wholesale funding*) in spodbudijo boljše ocenjevanje likvidnostnega tveganja na bilanci in zunajbilanci (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 9).

Poleg omenjenih kazalnikov je nadzornikom priporočeno še preverjanje drugih kazalnikov likvidnosti, kot so razmik pogodbenega trajanja, koncentracijo virov financiranja, razpoložljivost neoviranih (angl. *unencumbered*) sredstev, kazalnik likvidnostne pokritosti pri valutni in preglede trga s kazalniki, kot so tržne vrednosti sredstev, razmik poslov kreditnih zamenjav, cene lastniškega kapitala, idr (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 10).

Strokovni krogi ocenjujejo, da bosta likvidnostna kazalnika vplivala na preferiranje likvidnih naložb pred manj likvidnimi. Ker kazalnik likvidnostne pokritosti vključuje neto odlive v obdobju 30 dni, bodo banke, ki se financirajo z viri daljše ročnosti, v boljšem položaju. Posledično se na medbančnem trgu lahko zmanjša povpraševanje po kratkoročnih poslih ter poveča po virih daljših ročnosti, to pa povzroči dvig obrestnih mer za zapadlosti nad 30 dni. Scenarij, kot ga navajata Kos in Kosić (2010), predvideva, da se bo povečalo povpraševanje po virih centralnih bank, saj se obvezne rezerve in stanja na računih centralnih bank upoštevajo kot likvidna sredstva pri izračunu kazalnika likvidnostne pokritosti. Arbitražo vidita pri zastavljanju obveznic, saj niso zajete v sklopu kazalnika likvidnostne pokritosti, a jih ECB priznava za sprejemljive.

4.5 Opiranje na zunanje bonitetne institucije

Na trgu bonitetnih agencij močno prevladujejo 3 agencije Moody's, Standard & Poor ter Fitch, ki obvladujejo 94 % svetovnega trga. V raziskavi Becker in Milbourn (v Lannoo, 2010b, str. 5) je ugotovljeno, da obstaja pozitivna korelacija med stopnjo konkurenčnosti in kvaliteto storitev bonitetnih agencij.

Kljub kritikam v določilih za zunanje bonitetne institucije ni večjih sprememb. Poudarek je na nadzornikih, ki morajo preceniti, ali agencija za bonitetno ocenjevanje dosega kriterije primernosti. Vendar morajo biti postopki kreditnega ocenjevanja, metodologija in predvidevanja, kakor tudi ključni elementi za ocenitev javno dostopni. Objavljeni morajo biti v dostopni, brezplačni formulaciji. Bankam se ne dovoljuje izbiro bonitetnih agencij, ki imajo boljšo oceno zelenega predmeta, in s tem poskusa arbitraže uporabe bonitetnih agencij (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 53-54).

Bonitetne agencije so v preteklosti delale sistematične napake pri zanašanju na stabilnost privatnega sektorja in podcenile izpostavljenost tveganj. Pričakovati je, da bodo sedaj precenjevale tveganje. Izhajajoči problem je, da imajo bonitetne agencije zelo močan vpliv na premike trgov, njihov pesimizem lahko poglobi finančno krizo (de Grauwe, 2009b).

Predlagane so dopolnitve regulative bonitetnih agencij, le-te bi bile plačane s strani investitorjev. Tako bi bonitetne agente približalo analitikom in investicijskim svetovalcem, ti pa so regulirani v evropski direktivi tržnih in finančnih instrumenti (angl. *Market in Financial Instruments Directive*). S tem bi se izognili konfliktu interesov. Nadalje bi morali imeti vsi investitorji in bonitetne agencije prost dostop do strukturiranih dolžniških vrednostnih papirjev, pri čemer se ni obravnavalo problematike prostega jezdeca (angl. *free-rider*) (Lannoo, 2010b, str. 5).

4.6 Stresni scenariji

Pri stresnem testiranju morajo banke zajemati vse oblike tveganja nasprotne stranke, pri čemer bi za vse nasprotne stranke mesečno testirali dejavnike tržnega tveganja, kvartalno bi banke morale izvajati stresno testiranje več dejavnikov hkrati in oceniti neusmerjeno tveganje. Ker imajo tržni premiki v stresnih situacijah vpliv tudi na kvaliteto kreditov pri nasprotni stranki, morajo banke vsaj kvartalno zajemati stresne pogoje, s katerimi ocenjujejo skupno gibanje izpostavljenosti in kreditno sposobnost nasprotne stranke. Vsa naštetá testiranja bi morala potekati na specifikah nasprotne stranke, skupinah nasprotnih strank in agregatnih kreditnih tveganjih nasprotne stranke v banki. Rezultati stresnega scenarija morajo biti redno poročani vrhnjemu managementu, ki mora tudi prevzeti iniciativo, da se takšna oblika redno implicira v upravljanje s tveganji, s fokusom na največje vplive nasprotnih strank na portfelj, koncentracijo znotraj segmentov portfelja in pomembne trende znotraj portfelja in nasprotnih strank (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, str. 46-47).

5 UČINKI SPREMENJENIH KAPITALSKIH ZAHTEV

5.1 Metoda analize učinkov

Za predvidevanje učinkov novih kapitalskih zahtev na banke evro območja v sestavi 16 držav članic sem uporabila razpoložljive podatke v sistemu Bankscope, za obdobje 2001 - 2009 (glej Prilogo 3). Časovno obdobje je odraz delovanja bančnega sistema v sklopu kapitalskih standardov Basla I in Basla II, kar mi je pomagalo pri predstavitvi dogajanj v bančnem sektorju glede na postavljene standarde v predkriznem in kriznem obdobju. Za vsako članico

sem zajela podatek povprečja obravnavanega kazalnika za določeno leto. Glede na predvideno, da bodo nove regulativne določbe na področju kapitalskih zahtev imele neposredne (dvig kvantitete) kot tudi posredne (viri zagotavljanja dviga kvantitete kapitala) učinke, sem pridobljene rezultate podkrepila s sintezo več empiričnih raziskav.

Podatki so za lažjo primerjavo in sledljivost sprememb porazdeljeni na 4 skupine. Kriterij za porazdelitev v skupine je delež javnega dolga na BDP v letu 2009 z dostopnimi podatki na ECB; Statistical Data Warehouse, saj se državna sanacija bank odraža na javnem dolgu; v poglavju 3.1. Razvoj krize so našteje nekatere članice, ki so odredile državno pomoč bankam in se tudi v tabeli s podatki nahajajo med bolj zadolženimi članicami. Procentualne vrednosti javnega dolga na BDP za članico evro območja se nahajajo v Prilogi 1. Kriterijem izvzete so bile članice Grčije, Irske, Španije in Portugalske, ki so v letu 2010 potrebovale pomoč ostalih članic oz. bile potencialne kandidatke za prejemanje pomoči, ter kot take tvorijo svojo skupino (4. skupina).

- 1. skupina: Luksemburg, Slovenija, Slovaška, Finska
- 2. skupina: Ciper, Nizozemska, Avstrija, Malta
- 3. skupina: Nemčija, Francija, Belgija, Italija
- 4. skupina: Španija, Irska, Portugalska, Grčija

Pri pridobivanju in interpretaciji podatkov sem se soočila z nekaj problemi, kot so različne časovne vključitve v evro območje¹¹, neenakost trgov držav članic evro območja, neenakost bank znotraj članice, variranje števila vključenih bank iz obdobja v obdobje, nerazpoložljivost podatkov, nejasnosti zajemanja razpoložljivih podatkov, predvidevanje na zgodovinskih podatkih, ki so še zajeti na načelih Basla I in Basla II, ter nezmožnosti zajema vpliva državnih injekcij, ki so jih bile banke deležne v kriznem obdobju s podatki. Zaradi kompleksnosti bančnega sistema, razlik v velikosti institucij, pokritosti deleža trga oz. vpliva na trg vodilne banke, ki se razgubi z zajemanjem povprečnih kazalcev, se podatki ne aplicirajo direktno na državo ali banko, vendar služijo za vodilo gibanj v bančnem sektorju evro območja.

5.2 Neposredni učinki

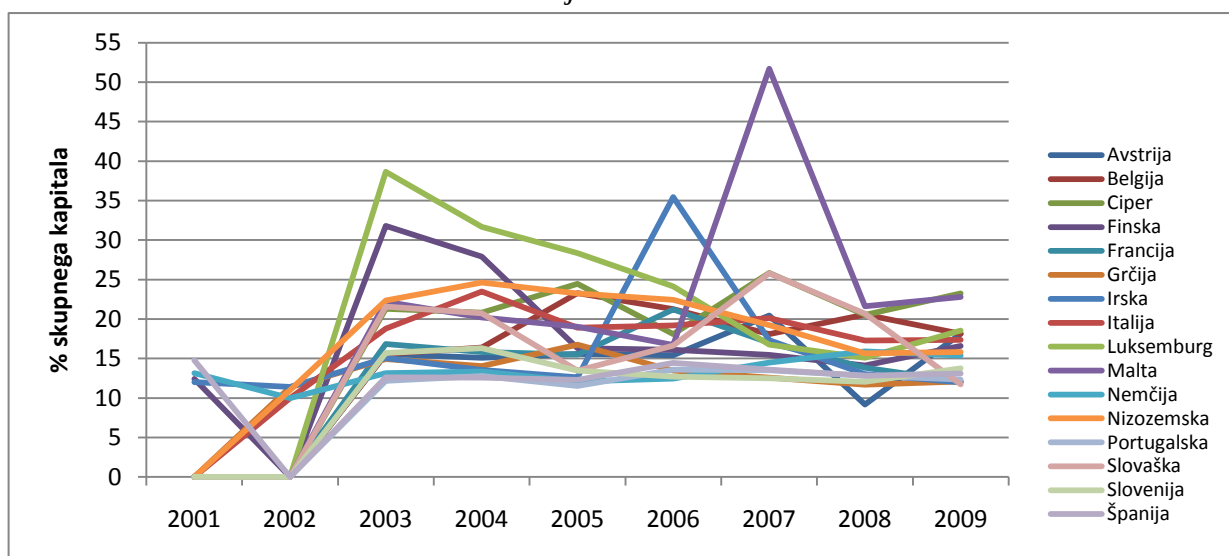
5.2.1 Učinek dviga regulatornih kapitalskih zahtev na raven celotnega kapital

Baselski komite je uvedbo spremenjenih kapitalskih zahtev namenil okrepitvi finančnega sistema in s tem zmanjšanju možnosti nastanka ponovne finančne krize ali pa vsaj zaježitvi resnosti učinkov upadajočega gospodarstva.

¹¹ Države članice evrskega območja leta 1999: Avstrija, Nemčija, Italija, Francija, Španija, Portugalska, Belgija, Luksemburg, Nizozemska, Irska, Finska; Priključena država članica leta 2001: Grčija; Priključena država članica leta 2007: Slovenija; Priključena država članica leta 2008 Ciper, Malta; Priključena država članica leta 2009: Slovaška

Prvi kapitalski sporazum Basel I, ki je kot prva posvetovalna listina na to temo izšel konec leta 1987, je že določal, da je minimalna stopnja kapitalskih zahtev 8 %. Kot je razvidno iz Slike 2 v poglavju o Baslu I, se je največ držav odločalo za višjo raven kapitalske ustreznosti, in sicer v letih 1988, 1992 in 1996 se je največ obravnavanih držav odločilo za stopnjo med 9 %-10 %. Spodnja Slika 4 zajema obdobje 2001-2009, kar pomeni, da zajema delovanje načel prvega baselskega sporazuma, prehod na drugega in odraz finančne krize. V Sliki 4 se nahaja vseh 16 članic evro območja skupaj, saj se na ta način odrazi gibanje celotnega bančnega sektorja v omenjenem obdobju. Iz Slike 4 je razvidno, da se povprečje za banko članice evro območja v vseh državah giblje krepko nad 8 %, najnižja vrednost se nahaja pri Avstriji leta 2008, in sicer znaša 9,19 %. Podatki so relevantni šele od leta 2003, ko so začele vse članice, kljub nizki udeležbi, poročati kazalnik. V letu 2008, kjer je vključenih največ bank (2.271) se po distribuciji razredov od 9 %-14 % nahaja 8 članic, od 15-20 % se nahajajo 4 članice, nad 20 % 4, ki pa ne presegajo postavljene meje za več kot 2 %. V sliki je zaznati tudi 4 strme poraste v povprečnem kapitalskem količniku, in sicer leta 2003 Luksemburg in Finska, leta 2006 Irska in leta 2007 Malta.

Slika 4: Kazalnik povprečnega skupnega kapitala za banke članic evrskega območja v obdobju 2001-2009

Same zahteve po kapitalski ustreznosti niso določilo za dejansko raven kapitala, saj se dejanska raven, ki jo določi banka, razlikuje od zahtevanih. Po Elliotu (2009) se banke nagibajo k temu, da vzdržujejo kapitalsko raven dovolj visoko, da jim le ta dopušča manevrski prostor, ki ga lahko izkoristijo za doseganje regulatornih ravni, ko se soočijo s težavnim obdobjem. Iz Slike 4 je razvidno, da je po letu 2007, torej skladno z začetki oblikovanja finančne krize, pri večini članic opazen trend upadanja kapitalskega količnika.

Memmel in Raupach (2010) sta na podatkih nemških bank ugotovila, da se prilagoditev razmerij kapitala banke zelo razlikuje med bankami in je veliko izrazitejše kot pri nefinančnih podjetjih. Zasebne poslovne banke in banke s trgovanjem za lastni račun težijo k tesnejšemu

prilagajanju regulativnega kapitala. Za zagotavljanje zadovoljive stopnje kapitalskih zahtev banke izberejo mešanico stopnje prilagoditve, volatilnosti sredstev in kazalnik ciljnega dolga.

Nadaljnji vpliv na spremembo ravni kapitala bi banke pripisale internim matematičnim modelom. Iz poglavja 3.2.2 Upravljanje s tveganji, kjer Slika 2 prikazuje vzporedno primerjavo dejanskih gibanj in simulacijo gibanj indeksa, je razvidno kakšna so odstopanja simulacije od dejanskih gibanj na trgu. Na podlagi simulacij se banka odloči, kakšna je verjetnost, da pride do kriznega dogodka in s kolikšno škodo se tedaj sooči. V primeru, da bi se z notranjim izračunom pojavila potreba po večjem kapitalu, kot bi bil zahtevan po novih kapitalskih regulatornih pravilih, bi banke postavile nivo kapitala še višje, kot je zahtevano, in sicer tako visoko, da bi le ta pokril njihovo ekonomsko izpostavljenost.

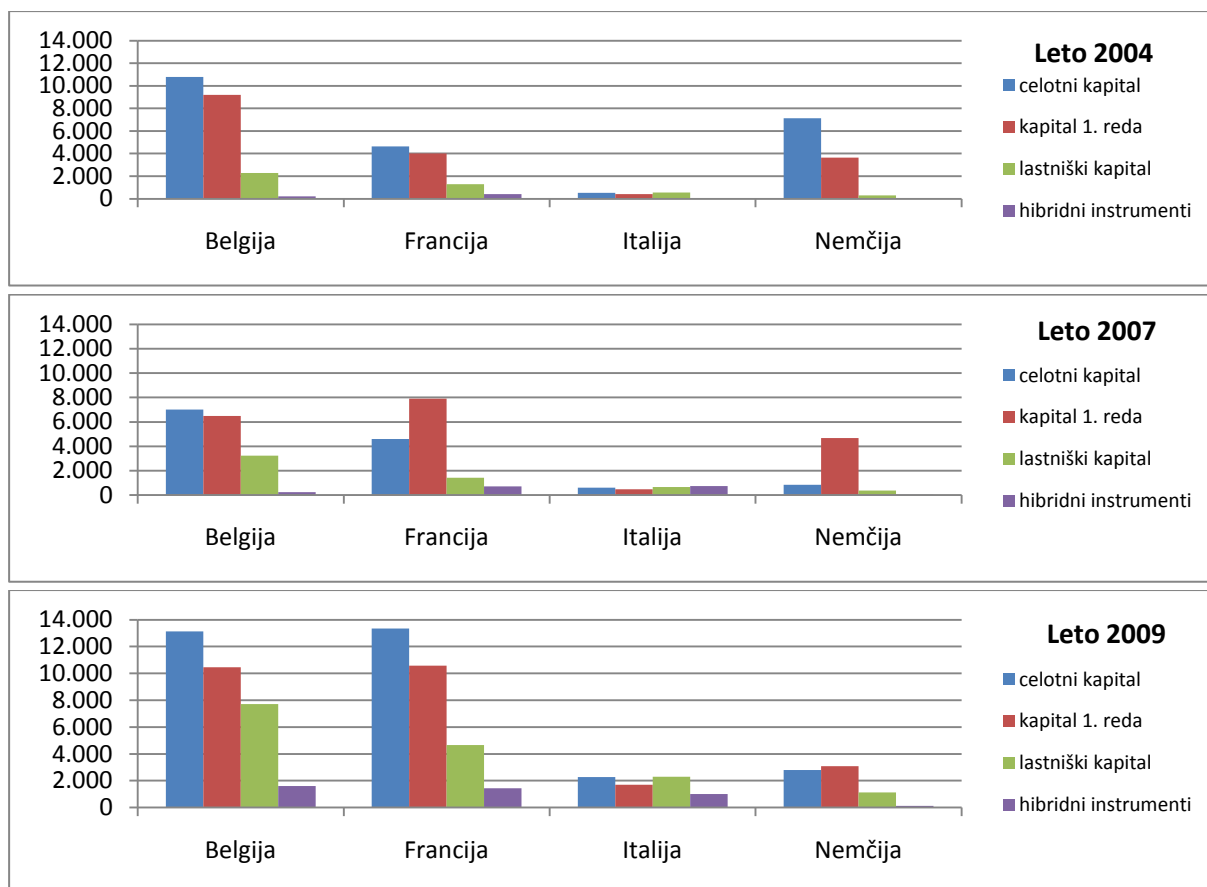
Elliot (2009) dodaja, da se lahko s stopitvijo v veljavo novih kapitalskih zahtev oz. Basla III manevrski prostor bank spremeni, in sicer glede na to, kako bodo banke dojemale nove kapitalске zahteve. V kolikor bodo banke doživljale nova regulatorna pravila kot preveč konzervativna, potem bi lahko v primerjavi z zdajšnjim odstotkom kapitala znižale previdnostno mero, po drugi strani pa, v kolikor bi banke doživljale kazni, ki sledijo prenizki kapitalski ravni, strožje kot sedaj, bi previdnostno mero še dvignile v primerjavi z zdajšnjo. Predvideva, da bi v tem primeru banke ravnale vseeno previdneje kot do sedaj, saj so jim v predkriznem obdobju ravno notranji modeli nakazali, da so ocene bonitetnih agencij in regulatorjev preveč konservativne.

5.2.2 Učinek dviga regulatornih kapitalskih zahtev na raven kapitalске strukture

Kljub temu da so članice imele na banko v povprečju dovolj kapitala, se jih je večina soočila s posledicami finančne krize, ki jih brez pomoči vladnih injekcij ne bi mogli premostiti. Zato menim, da je bistvena sprememba sestave kapitala. Izstopajoči zahtevi sta pogoj za vključitev v temeljni kapital, in sicer da imajo instrumenti v rednem delovanju sposobnost popolne absorpcije izgube, ter odstranitev inovativnih instrumentov, za katere se je skozi krizo ugotovilo, da so poslabšali kakovost kapitala.

Kot je razvidno iz Slike 5 in tabele v Prilogi 3 je vse od leta 2001 opazen porast povprečne absolutne ravni skupnega kapitala na banko od leta 2004 do leta 2008, ko le ta začne upadati. Trendu rasti se pridružijo tudi višina kapitala 1. reda, vendar pa je zaslediti tudi rast povprečnega zneska hibridnih instrumentov v bilanci banke. Glede na to, da se v decembrskem predlogu brišejo hibridni instrumenti kot del kapitala, bodo morale banke ta del nadomestiti z dražjim, a kvalitetnejšim kapitalom. Podatki za Francijo, Nemčijo in Italijo so nekoliko neskladni, saj če upoštevamo že definicijo kapitala 1. reda, ki je del skupnega kapitala, znesek ne more biti višji od skupnega kapitala. Vendar je potrebno pri danih podatkih upoštevati, da ne gre za absolutno številko, marveč za povprečje. Do razlike je prišlo zaradi različnega števila razpoložljivih podatkov bank znotraj istega leta med kazalnikoma celotnega kapitala in kapitala 1. reda.

Slika 5: Gibanje povprečja kazalnikov v 3. skupini v letih 2004, 2007 in 2009 (v mio EUR)

Julija 2010 je Komite evropskih bančnih nadzornikov (v nadaljevanju Komite) v sodelovanju z Evropsko centralno banko, Evropsko komisijo in z nacionalnimi nadzorniki izdelal obširen stresni test¹². V testu sta bila obravnavana dva scenarija, in sicer prvi, ki predvideva rahlo okrevanje gospodarstva, in drugi, ki predvideva poglobitev recesije. V prvem scenariju se za leto 2010 predvideli 0,7 % rast BDP in 1,5 % rast BDP v letu 2011. Medtem ko so za pesimistični scenarij predvideli -0,2 % padec BDP v letu 2010 in -0,6 % padec BDP v letu 2011 (Basel Committee On Banking Supervision, 2009, str. 3). Rezultati scenarija so pokazali, da kar 7 od 91 evropskih bank nimajo zadostnih kapacitet, to je kapital 1. reda bi znašal manj kot 6 %, da bi preživele prihodnje šoke (Hewitt, 2010, str. 1).

Vendar je opravljeni stresni test prejel kar nekaj kritik. Povprečna pokritost testiranja evropskega bančnega sistema je bila 65 %, a se je močno razlikovala po vključenih državah. Medtem ko je imela Španija vključenih 97 % finančnega sistema, so ostale velike države imele le 4 oz. 5 bank vključenih v test (s seznama bank na Komitejevi strani so to: Francija, Velika Britanija, Italija). Pet španskih bank (Diada, Espiga, Banca Civica, Unnim in Cajasur), ki so

¹² V scenariju je bilo zajetih 91 večjih mednarodnih bančnih skupin in domačih kreditnih institucij, ki pokrivajo vsaj 50% bančne vsote na konsolidirani bazi Evropske članice. Podatki so osnovani na konsolidirani ravni konca leta 2009, navezujejo pa se na predvidevanja v obdobju 2010-2011 (Committee of European Banking Supervisors, 2010, str. 3-34).

bile uvrščene na »črno listo«, so majhne, lokalne banke, ki so že vključene v proces konsolidiranja. Hkrati pa se na črni listi pojavi nemška Hypo Real Estate, ki je po velikosti neprimerljiva z vsemi petimi španskimi. Druga pomanjkljivost je opredelitev kapitala 1. reda. Ta je bil namreč povzet po definiciji kapitalskih zahtev (CRD II-angl. *Capital Requirement Directive*), katerih merila so sedaj diskreditirana, saj je tehtanje tveganja povzeto na bazi bonitetnih agencij, poleg tega imajo postavljeno tvegano utež 0 % za meddržavne dolgove za članice EU. Te koristi se najbolj izrazijo za banke aktivne na nepremičninskem trgu in so omogočile marsikateri banki, da se ne uvrsti na črni seznam. Tretja pomanjkljivost je primerjava definicij in metodologije v testu. Razlika se pojavlja pri opredeljevanju tveganja oz. celotnih rezultatov, in sicer pri sofisticiranih bankah, le-ta temelji na notranjih izračunih tveganj, ki so jih nadzorniki pregledali, medtem ko so se pri manj sofisticiranih bankah aplicirali regulatorjevi modeli in podatki z ECB. Te banke so morale upoštevati regulatorno oceno, ne glede na to, ali so se strinjale z njo. Poleg tega se je uporabljala različna razlaga slabih posojil (angl. *non-performing loans*), kar je posledično vplivalo tudi na stopnjo rezervacij in kakovost sredstev (Lannoo, 2010a, str 1-2). Stresni test so uspešno prestale tudi banke na Irskem, ki so kmalu za tem rabile pomoč.

Komite je šel v decembru 2010 korak naprej ter objavil evropsko kvantitativno študijo učinka Basla III. Med 246 sodelujočimi bankami je bilo v skupino 1 vključenih 50 bank, preostale so bile vključene v skupino 2. Določila, v katero skupino spada banka, so bila kapital 1. reda nad vrednostjo 3 milijard EUR, banke z dobro razpršenostjo in mednarodno aktivne banke (Committee of European Banking Supervisors, 2010, str. 6).

V kolikor bi bila sprejeta vsa pravila glede definicije kapitala in tveganju prilagojene aktive, bi se glede na izsledke študije, upoštevajoč podatke, ki so bili razpoložljivi na 31.12.2009, bankam v skupini 1 kazalnik lastniškega kapitala v povprečju tako rekoč prepolovil, in sicer iz zdajšnjih 10,7 % na 4,9 %, prav tako bi se zmanjšala kazalnika kapitala 1. reda in celotni kapital, in sicer prvi iz 10,3 % na 5,6 %, drugi pa iz 14 % na 8,1 %. Skupina 2 ima nekoliko nižja zmanjšanja kapitalskih kazalnikov, in sicer lastniški kapital se bi v poprečju zmanjšal za 4 %, kapital 1. reda za 2,7 % in skupni kapital za 2,8 %. Slednje nakazuje, da imajo sprejete spremembe večji vpliv na večje banke (Committee of European Banking Supervisors, 2010, str. 9).

Banke v skupini 1 bi glede na študijo potrebovale za doseganje 4,5 % lastniškega kapitala, kot je zahtevan v Baslu III, dodatnih 53 milijard EUR, za doseganje 7 % kapitala 1. reda bi banke potrebovale dodatnih 263 milijard EUR. Medtem ko je dodatni znesek kapitala v skupini 2 nekoliko manjši, saj bi banke potrebovale za uskladitev lastniškega kapitala z Basel III 9 milijard EUR in 28 milijard EUR. Če se pri tem upošteva še podatek, da so banke, ki so bile zajete v študijo, imele sumarni dobiček po odbitku davka 84 milijard EUR (skupina 1) oz. 12 milijard EUR (skupina 2) (Committee of European Banking Supervisors, 2010, str. 11), bo banke reševal časovni odmik vpeljave Basla III (saj so primanjkljaji izračunani na osnovi takojšnje vpeljave Basla III).

Tabela 2: Prikaz povprečja kazalnikov po skupinah

v %	Lastniški kapital		Kapital 1. reda		Skupni kapital	
	Bruto*	Neto	Zdaj	Novo	Zdaj	Novo
Skupina 1	10,7	4,9	10,3	5,6	14,0	8,1
Skupina 2	11,1	7,1	10,3	7,6	13,1	10,3

Legenda: Bruto kazalnik lastniškega kapitala se nanaša na podatke v odnosu z zdajšnjo tveganju prilagojeno aktivo, brez odbitkov. Medtem ko se neto kazalnik nanaša na novo tveganju prilagojeno aktivo, skupaj z odbitki.

Vir: Committee of European Banking Supervisors Result of the comprehensive quantitative impact study, 2010, str. 10, tabela 2.

5.2.3 Učinek sprememb definicije kapitala

Ker novi baselski sporazum ne predvideva samo sprememb v kvantiteti, se bo za banke znižal kapital tudi na račun same definicije. Študija komiteja je pokazala, da bo sprememba definicije bolj vplivala na večje, mednarodno aktivne banke (skupino 1) kot na manjše (skupina 2). Spremembe zdajšnjega stanja bank glede na predvidene spremembe definicij so prikazane v spodnji tabeli, pri čemer se upoštevajo samo spremembe iz naslova nove strožje definicije kapitala, druge spremembe pa so zapostavljene.

Tabela 3: Učinek spremembe definicije kapitala na bančne postavke

v %	Δ tveganju prilagojene aktive	Δ lastniškega kapitala*	Δ kapitala 1. reda	Δ skupnega kapitala
Skupina 1	6,1	-42,1	-33,3	-29,6
Skupina 2	3,1	-33,4	-23,3	-18,5

Legenda: Sprememba lastniškega kapitala se nanaša na razmerje bruto in neto kazalnika.

Vir: Committee of European Banking Supervisors, Result of the comprehensive quantitative impact study, 2010, str. 12, tabela 4.

5.2.3.1 Učinek sprememb v tveganju prilagojeni aktivni

Po izsledkih študije bi na spremembe v tveganju prilagojeni aktivni poleg sprememb v definiciji kapitala vplivale še povečane kapitalske zahteve za kreditno tveganje nasprotne stranke, vpeljava višjega korelacijskega parametra vrednosti glede na izpostavljenost finančnih institucij, povišane kapitalske zahteve za listinjenje v bančni knjigi, vpeljava tvegane vrednosti v izjemnih situacijah, povišana zahteva po kapitalu glede na kapitalsko izpostavljenost na osnovi standardizirane metode v trgovalni knjigi ter vpliv posameznega tveganja za izračun kapitala in listinjenje v trgovalni knjigi (Committee of European Banking Supervisors, 2010, str. 14-16).

Podatki iz Tabele 4 kažejo, da je skupen vpliv sprememb na tveganju prilagojeno aktivo višji v skupini 1, kjer je največji vpliv moč pripisati kreditnemu tveganju nasprotne stranke. Skupina

2 občuti manjši vpliv revidiranih pravil za kreditno tveganje nasprotne stranke, kar se pozna tudi na celotnem vplivu.

Tabela 4: Učinek spremembe tveganju prilagojene aktive na bančne postavke

v %	Skupen vpliv	Definicija kapitala	Kreditno tveganje nasprotne stranke	Listinjenje v bančni knjigi	Tvegana vrednost v izjemnih situacijah	Lastniški kapital po standardizirani metodi	Posamezno tveganje za izračun kapitala in listinjenje v trgovalni knjigi
Skupina 1	24,5	6,0	9,7	3,3	2,0	0,4	3,2
Skupina 2	4,1	3,1	0,2	0,1	0,6	0,2	0,0

Vir: Committee of European Banking Supervisors, Result of the comprehensive quantitative impact study, 2010, str. 15, tabela 6.

5.2.3.2 Učinek spremembe v lastniškem kapitalu

Tabela podrobneje prikazuje razlike med bruto in neto lastniškim kapitalom, na osnovi napovedanih sprememb v Baslu III za odbitke. Ponovno je zaznati večji vpliv sprememb v skupini 1, in sicer zmanjšanje za 42,1 %, medtem ko bi se v skupini 2 lastniški kapital zmanjšal za tretjino (glej Tabelo 5). Gibanje največjih vplivov na spremembo lastniškega kapitala v obeh skupinah bi imeli odbitki dobrega imena, sledile bi jim odložene terjatve za davek, delež v drugih finančnih institucijah in ostalo, kjer so upoštevani odbitki investicij v lastne delnice, primanjkljaj za rezervacije glede na pričakovane izgube, varnostne rezerve za denarni tok, kumulativne spremembe v lastnem kreditnem tveganju, sredstva pokojninskega sklada, dobički iz prodaje listinjenja.

Tabela 5: Procentualna sprememba odbitkov glede na novo definicijo bruto lastniškega kapitala

v %	Skupaj	Dobro ime	Neopredmetena dolgoročna sredstva	Delež v drugih finančnih institucijah	Odložene terjatve za davek	Presežek nad 15 %	Ostalo	Manjšinski delež
Skupina 1	-42,1	-19,8	-4,4	-5,0	-6,3	-1,8	-4,8	-3,7
Skupina 2	-33,4	-12,4	-3,1	-8,9	-2,9	-1,4	-4,7	-3,0

Vir: Committee of European Banking Supervisors, Result of the comprehensive quantitative impact study, 2010, str. 14, tabela 5.

5.2.3.3 Učinek vpeljave kazalnika finančnega vzvoda

Študija je pri predvidevanju povprečnega kazalnika za finančni vzvod uporabila novo definicijo kapitala 1. reda, pri izpostavljenosti so upoštevali 100 % konverzijski faktor za zunajbilančne postavke (v primeru brezpogojnih preklicnih obveznosti (angl. *unconditionally cancellable commitments*) je za kreditni konverzijski faktor uporabljena utež 10 %), medtem ko je izpostavljenost na področju derivatov izračunana po metodi določil Basla II. Povprečje kazalnika za skupino 1 bi bil 2,5 %, za skupino 2 pa 3 %. Rezultati so ponovno pokazali, da se predvidene spremembe bolj odražajo na večjih bankah kot manjših oz. da bi bile večje banke

imele večji finančni vzvod oz. nižji kazalnik (Committee of European Banking Supervisors, 2010, str. 16-17).

Perioda masovnega manjšanja finančnega vzvoda po De Grauwe (2009a) bo povzročila, da bo država z vsakim upadom solventnosti/likvidnosti pozvana k zagotavljanju novih injekcij lastniškega kapitala za preprečevanje odpisov, ki jih bodo sicer banke prisiljene narediti. Državni dokapitalizacijski programi bi na ta način zmetali denar v črne luknje. Nižanje finančnega vzvoda bo za banke jasen signal, da naj ne podaljšujejo, izdajajo novih posojil, kar pomeni upad gospodarstva, hkrati pa ni jasno, kako dolgo bi to trajalo.

5.2.3.4 Učinek vpeljave kazalnika likvidnostne pokritosti in kazalnika neto stabilnega financiranja

Kazalnik likvidnostne pokritosti je uveden v želji po boljši sestavi likvidnostnih sredstev, ki bi lahko prenesla stresno obdobje. V študiji je kazalnik izračunan:

$$\text{Kazalnik likvidnostne pokritosti} = \frac{\text{denarni odliv} - \text{denarni priliv}}{\text{likvidna sredstva}} \quad (1)$$

Glede na rezultate bi se povprečni kazalnik v skupini 1 gibal okoli 67 % in okoli 87 % v skupini 2. Vendar omenjeno povprečje ni zadostno, saj se je pri bankah odrazila močna razpršenost rezultatov, ne toliko v skupini 1 kot v skupini 2, kjer se rezultati raztezajo vse od okoli 50 %-250 %. V skupini 1 43 % portfelja likvidnostnih sredstev tvorijo sredstva z 0 % tvegano utežjo, kot so državna sredstva in dolgovi centralne banke, medtem ko ta sredstva v skupini 2 predstavljajo skoraj polovico portfelja. V skupini 1 jim nato sledijo rezerve centralnih bank (22 %), ostale institucije z 0 % tvegano utežjo (8 %), krite obveznice AA (7 %), denar (6 %), javni sektor z 0 % tvegano utežjo (4 %), državni dolg oz. dolg centralne banke s tvegano utežjo pod 20 % (5 %) in drugo¹³. V skupini 2 drugo polovico portfelja predstavljajo rezerve centralnih bank (12 %), javni sektor z 0 % tvegano utežjo (9 %), krite obveznice AA (7 %), državni dolg oz. dolg centralne banke s tvegano utežjo pod 20 % (7 %), denar (6 %), ostale institucije z 0 % tvegano utežjo (2 %) in drugo¹⁴ (Committee of European Banking Supervisors, 2010, str. 18-20).

V kolikor se likvidnostni profil v bančnem sektorju ne bi nič spremenil, bi bankam, ki nimajo 100 % zahtevanih likvidnostnih sredstev, le-teh primanjkovalo v višini 1730 milijard EUR (Committee of European Banking Supervisors, 2010, str. 18).

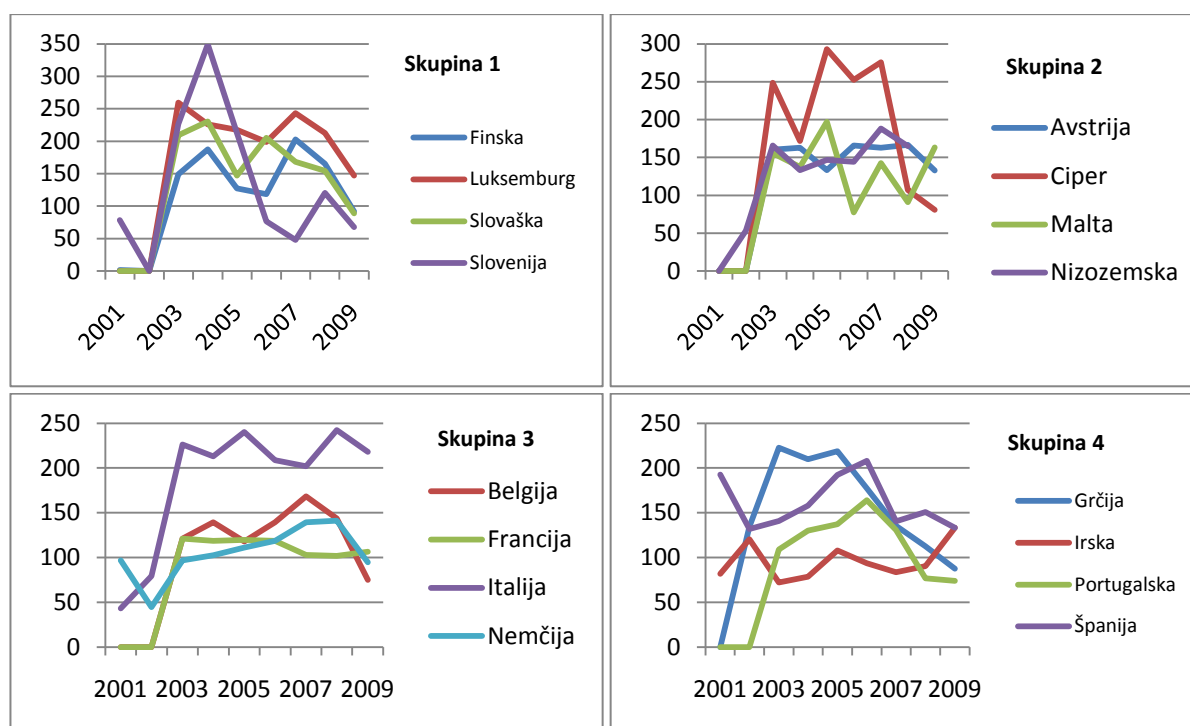
Presežek likvidnosti se trguje na medbančnem trgu, kjer kazalnik z vrednostjo nad 100 % nakazuje, da je banka kreditodajalec, pod 100 % pa kreditojemalec. Na Sliki 6 je v vseh štirih skupinah opaziti trend zmanjšanja delovanja na medbančnem trgu (izjemi Malta in Irska), kar nakazuje, da so banke v povprečju zmanjšale likvidnostno presežnost. V državah Belgija, Finska, Slovaška, Slovenija, Grčija in Portugalska se je vloga kreditodajalca in kreditojemalca

¹³ Preostalih 5 % predstavljajo: podjetniške obveznice, državna raven z 20 % tvegano utežjo, osebe javnega sektorja z 20 % tvegano utežjo.

¹⁴ Preostalih 3 % predstavljajo: podjetniške obveznice, državna raven z 20 % tvegano utežjo, osebe javnega sektorja z 20 % tvegano utežjo.

celo obrnila. Menim, da je to v večji meri posledica sil na trgu kot pa povečanja kapitalskih zahtev.

Slika 6: Kazalnik medbačnega poslovanja v obdobju 2001-2009 (v %)

Drugi kazalnik likvidnosti je kazalnik, ki nakazuje likvidnostna neskladja in je hkrati tudi indikator bankam za uporabo bolj stabilnih virov financiranja. Glede na rezultate študije bi ta kazalnik v skupini 1 znašal 91 %, v skupini 2 pa 94 %. V kolikor banke ne bi spremenile načina financiranja, kot je bil na 31.12.2009, bi banke, ki nimajo 100 % pokritosti zahtev, imele primanjkljaj virov stabilnega financiranja v višini 1800 milijard EUR (Committee of European Banking Supervisors, 2010, str. 21).

5.3 Posredni učinki

Dvig minimalnih kapitalskih zahtev in spremembe v definiciji le teh, kakor tudi druge spremembe načrtovane v Baslu III, bodo na bančni sektor delovale tudi posredno, odvisno od načina, kako bodo banke zbirale dodatni kapital.

5.3.1 Učinek sprememb ravni kapitalskih zahtev na obseg posojil

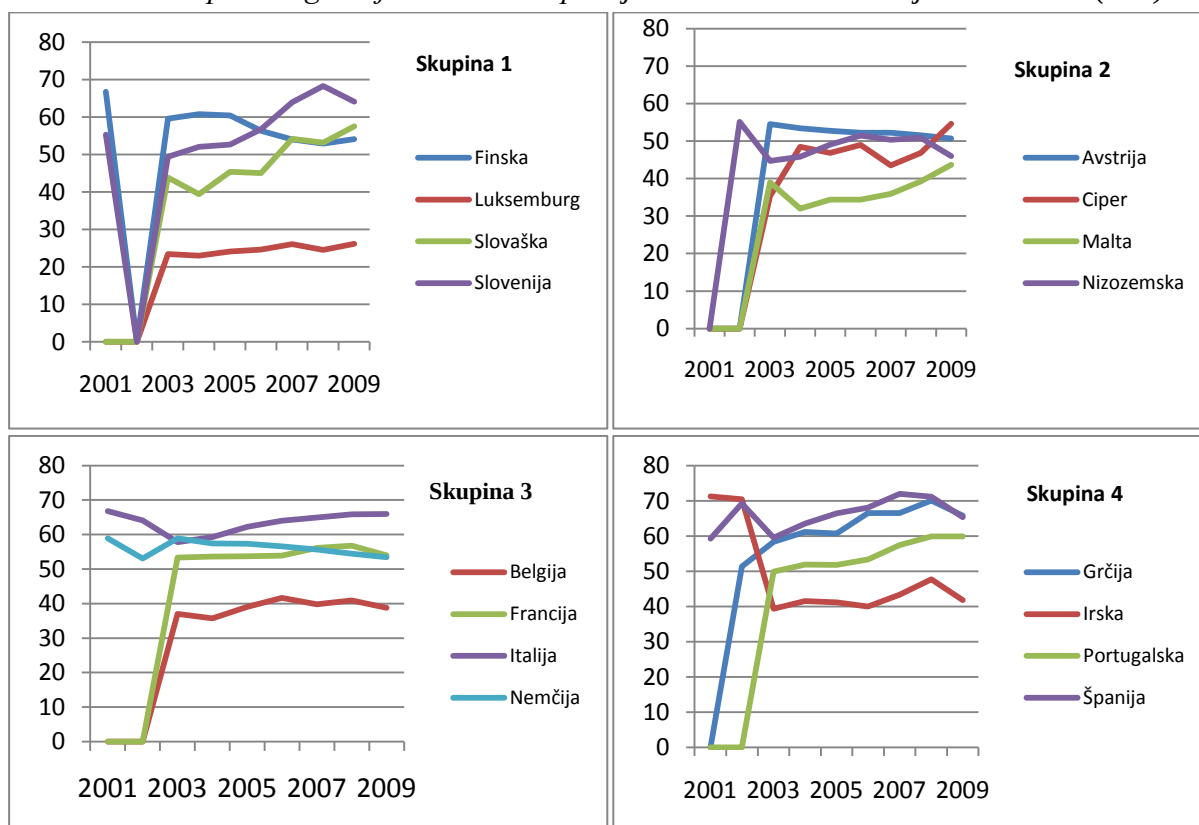
Kashyap, Stein in Hanson (2010) v svoji študiji na osnovi do tedaj znanih raziskav nekaterih avtorjev potrjujejo korelacijo med kapitalskimi zahtevami in obsegom bančnih posojil. Raziskave so bile narejene na podlagi opazovanj okolja kot takega brez posegov, kjer se predvideva, da vsaka sprememba na področju posojil, ki sledi spremembi kapitala, je vzrokovana s kapitalskim šokom. Druga strategija predvideva, da je v bančnem sektorju zmožnost posojil enakovredna vsem bankam, kar pomeni, da vsaka sprememba pri posojilih

banke, ki sledi spremembi kapitala, izhaja iz kapitalskega šoka. Tretja strategija pa se navezuje na statistične podatke, s katerimi se potrjuje/ovrže predvidevanja. Avtor navaja veliko raziskav, ki so potrdila vzročno povezavo med kapitalskim šokom in vplivom na posojanje, in sicer v kolikor bi se nenadno vpeljalo znatno povečanje kapitalskih zahtev, bi se obseg posojil zmanjšal. Izsledki raziskav in mnenja, kako obsežna je korelacija med omenjenima dejavnikoma, pa se razlikujejo.

Gibanje povprečja deleža posojil glede na sredstva v bankah evro območja (glej Sliko 7) je v tretji skupini precej konstanten, kar lahko izvira iz dejstva, da se obseg posojil ni povečeval ali pa da se je povečeval/manjšal skladno z razširitvijo/krčenjem bilance. V prvi skupini je opazen trend rasti deleža posojil v bilančni vsoti, tako tudi v skupini 4, vendar po letu 2007 sledi rahel upad. Glede na časovno zaporedje danih povprečij in nadgradnje Basla I v Basla II ni možno določiti neposrednega učinka sprememb kapitalskih zahtev na delež posojil v sredstvih.

Naslednja zanimiva korelacija v študiji Kashyap et al. (2010) je med posojanjem in ekonomsko aktivnostjo. Tudi tukaj ni povsem jasne povezave, vendar so predhodne raziskave nakazale, da se ob pozitivnem kapitalskem šoku poveča obseg posojil in posojilni standardi nekoliko padejo, poveča pa se tudi BDP.

Slika 7: Povprečno gibanje deleža neto posojil na sredstva v obdobju 2001-2009 (v %)

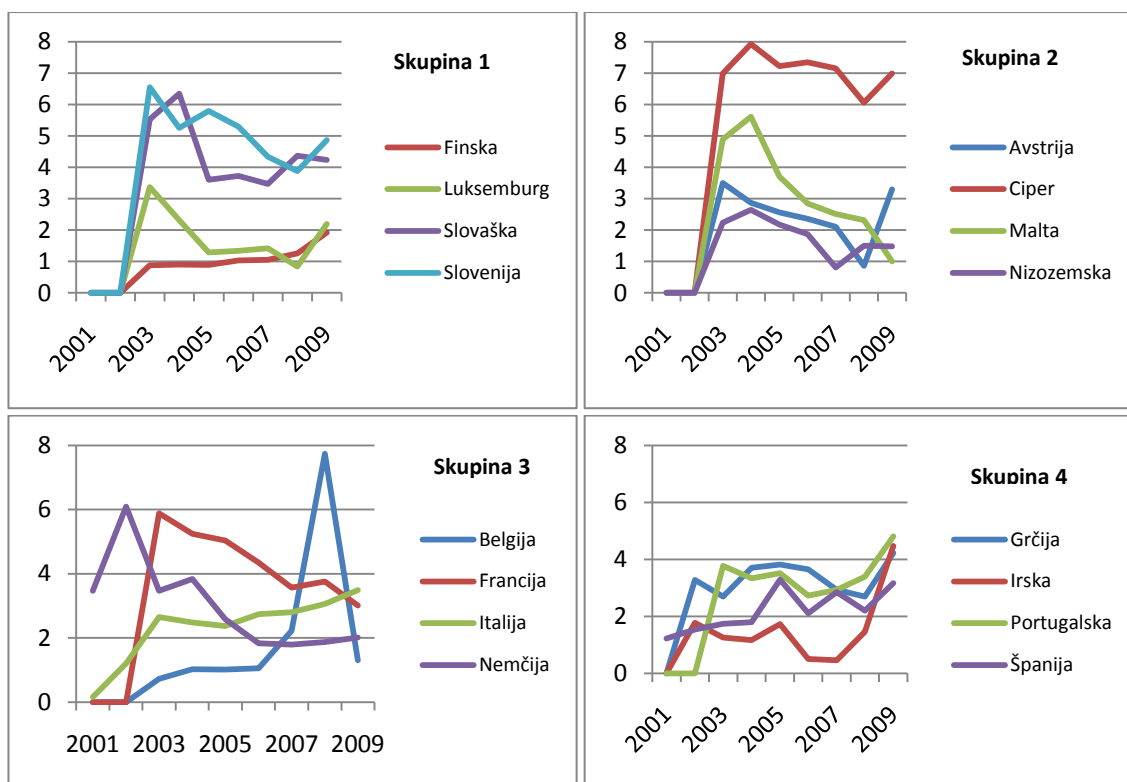

Elliot (2009) v svoji študiji nakazuje, da v kolikor se naenkrat spremeni samo ena spremenljivka v študiji, in sicer povišanje zahtev lastniškega kapitala iz 6 % na 8 % ali 10 %, se obseg posojil zmanjša za približno 10 %.

potem se poveča potreba po podražitvi posojil oz. povišanju posojil (pri tem se zanemari konkurenčnost trga), kar vodi do nekolikšnega zmanjšanja povpraševanja po posojilih. Avtor predvideva, da investitorji niso naklonjeni k zmanjšanju donosnosti lastniškega kapitala, financiranje iz donosnosti dolga in depozitov zaradi garancij oz. davkoplačevalske podpore nima korelacije s kapitalnim kazalnikom, kakor tudi administrativni stroški ne (velike banke že upravljajo z njimi). V naslednji raziskavi je avtor opazoval možne učinke sprememb, če bi se naenkrat spremenilo več spremenljivk-takšen pristop je tudi bližje realnemu, saj se (vsaj po lastnih izkušnjah) banke ne odzivajo s prilagajanjem le 1 spremenljivke.

Po drugi strani pa Admati, DeMarzo, Hellwig in Pleiderer (2010) negirajo negativno povezavo med povišanimi kapitalnimi zahtevami in zmanjšanim obsegom posojil, saj se banke lahko odločijo, da finančni vzvod manjšajo na ta način, da povečajo obseg sredstev in obveznosti s hkratnim povečanjem lastniškega kapitala. Na ta način izboljšajo položaj posojilodajalcem, vendar s tem tudi negativno vplivajo na renome »zdrave banke«. Zaradi tega banke vendarle preferirajo prilagajanje na strani posojanja pred financiranjem z dodatnim lastniškim kapitalom.

Slika 8: Povprečni delež rezervacij na posojila v obdobju 2001-2009 (v %)

Delež rezervacij na posojila nakazuje na to, kako dober kreditni portfelj ima banka; višje rezervacije nakazujejo, da banka pričakuje slabšo poplačljivost posojil. Boljši prikaz bi bil podatek slabih posojil, vendar jih zaradi nejasne opredelitve kazalnika v Bankscopeu nisem zajemala v analizo. Sproščanje rezervacij lahko povzročijo odprodaja slabega portfelja, odpisi slabih kreditov ali poplačilo kredita in sprememba rezervacij v dobiček. V Sliki 8 ni razbrati trenda gibanja pokritosti posojil z rezervacijami. Skupina 4 ima vidno povečanje oblikovanega

procenta rezervacij, kar ni nepričakovano. V kolikor so to posojila gospodarstvu, ki v omenjenih državah ni v razcvetu, ampak celo potrebuje pomoč ostalih članic EU, se verjetnost poplačila kredita zmanjšuje in se skladno s tem oblikujejo rezervacije. Močno izstopa primer Belgije, kjer je od leta 2007 (2,22 %) nagel porast rezervacij in nato strm upad le teh iz leta 2008 (7,73 %) na leto 2009 (1,31 %). Morda je na to vplivala belgijska vlada, ki je v skladu s povzemanjem razvoja krize v poglavju 3.1 v tem obdobju injecirala kapital v Fortis banko in postala 100 % lastnik. Banko je nato v deležu 74,93 % prevzela banka BNP Paribas v zameno za 11,6 % delež belgijske vlade v BNP Paribas (BNP Paribas, 2009).

5.3.2 Učinek sprememb ravni kapitalskih kazalnikov na posojilni razmik in donosnost kapitala

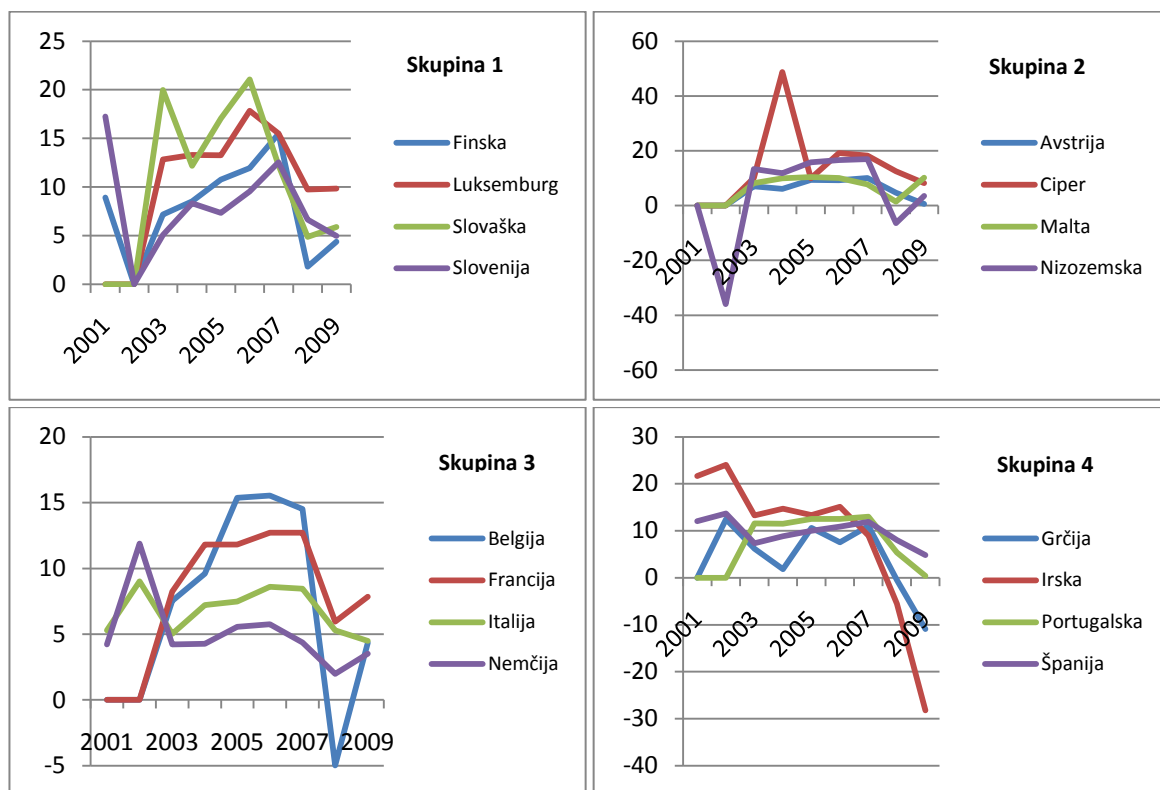
King (2010) je s študijo poskušal razumeti obnašanje bank glede na regulatorne spremembe. V študiji ga je zanimalo, kako sprememba kapitalskih zahtev in struktura sredstev vpliva na bančne komponente in na čisti dobiček banke oz. možne vplive sprememb kapitalskih zahtev na posojilni razmik (ang. *lending spread*), ki je definiran kot razmik med obrestno mero bančnih posojil in stroškov banke na strani obveznosti. Vzorec v študiji ne zajema tranzicijske periode, ponudba bančnih kreditov je dana kot eksogeni dejavnik, racionalizacija kreditov ni upoštevana.

Vzorec banke, kjer tveganju prilagojena aktiva glede na celotna sredstva predstavlja 53,3 %, je procesu povečanja kapitalskega kazalnika za 1 % (iz 10 % na 11 %) sledilo povečana potreba po lastniškem kapitalu za 53 bazičnih točk (v nadaljevanju bt). To je povzročilo padec financiranja na debelo (pri čemer so skupna sredstva ostala na istem nivoju). Ob nespremenjenih stroških dolga so se znižali obrestni odhodki (-3,2 bt), ekvivalentno temu pa se je povečal dobiček pred obdavčitvijo, kar je pomenilo po odbitku davkov povečanje čistega dobička za 2,1 bt. Ker je v vzorcu predpostavljeno, da banka preferira odločitve v skladu s strategijo nespremenjenega ROE (ki bi se kot posledica opisanega procesa zmanjšal), pomeni, da bi banka morala povečati čisti dobiček za 5,2 bt na 81 bt, kar pomeni, da se mora dobiček pred obdavčitvijo povečati za 7,8bt. Banka bi za to povečala posojilni razmik, in sicer v vzorcu, kjer posojila predstavljajo 51,6 % skupnih sredstev, bi za ohranitev ROE na isti ravni banka dodatni dobiček pridobila s povečanjem posojilnega razmika za 15 bt. Ali banka lahko prenese te stroške na končne kupce, tako da poviša stroške posojil, je odvisno od elastičnosti povpraševanja po posojilih in od drugih faktorjev specifičnih za banko in državo, v kateri ima sedež.

V teoriji kot tudi v praksi, kar je razvidno iz Slike 9, kazalnik ROE ni konstanten. V podjetjih je razlog za teoretično znižanje kazalnika ROE in stroškov dolga zmanjšanje finančnega vzvoda in s tem tudi manjšo izpostavljenost tveganju. Za manjšo izpostavljenost tveganju bi morali delničarji pričakovati manjši donos na investicijo. Vendar se banke od gospodarskih podjetij razlikujejo v tem, da imajo za sabo depozitna zavarovanja in vladne garancije, kar jim omogoča delovanje pri visokem finančnem vzvodu, a z nizkimi stroški zadolževanja. King (2010) v študiji preučuje 3 možne scenarije padca kazalnika ROE in stroškov dolga. Rezultati študije kažejo, da se vpliv na posojilni razmik zmanjšuje, tem bolj se povečuje upad kazalnika

ROE in stroškov dolga. To pomeni, da v točki, ko so stroški dolga in pričakovani donos na investicije enaki, sprememba v strukturi kapitala ne bi imela učinka na posojilni razmik.

Slika 9: Povprečna donosnost kapitala v obdobju 2001-2009 (v %)

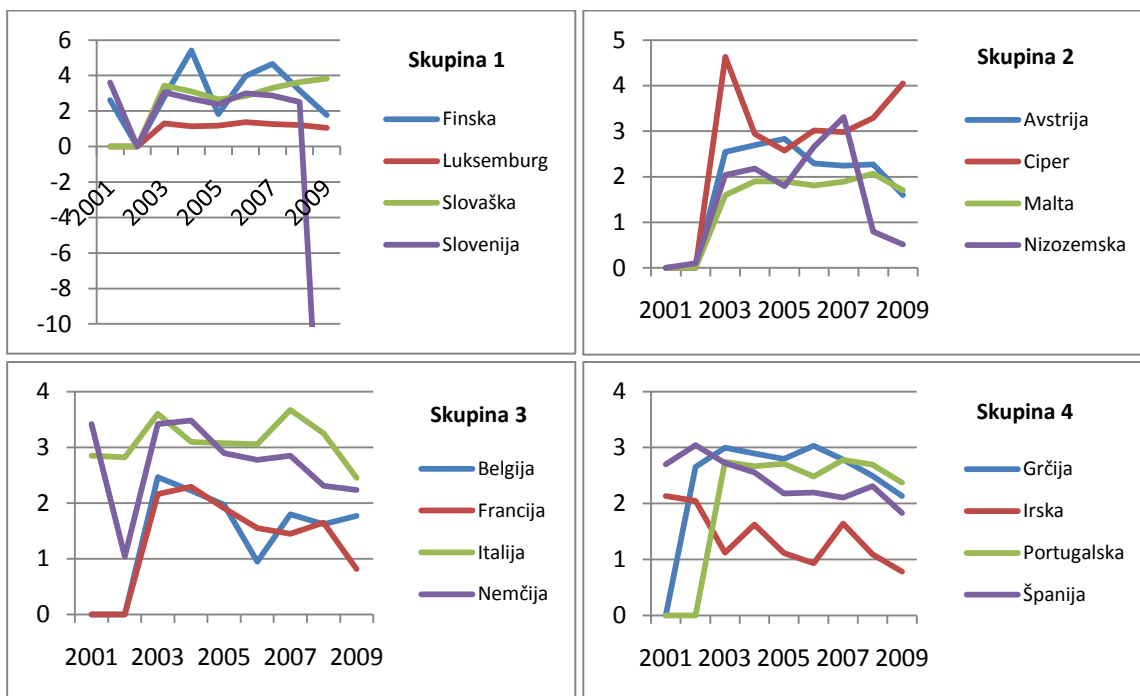

5.3.3 Učinek sprememb likvidnostnih zahtev na delovanje bank

Kot je študija Komiteja pokazala, bi na razpoložljive podatke z dne 31.12.2009 kazalnik neto stabilnega financiranja dosegal le 91 % (skupina 1) oz. 94 % (skupini 2). King (2010) predvideva 2 načina, ki se ju banke lahko poslužijo, in sicer s podaljševanjem dospelosti dolga (angl. *wholesale debt*) in s povečanjem deleža državnih obveznic. S povečanjem dospelosti nad 1 leto ob nespremenjenih depozitih, medbančnem poslovanju in trgovalnih obveznostih banka poveča razpoložljivo stabilno financiranje, medtem ko se zahtevana raven ne spremeni, kar pomeni, da se kazalnik neto stabilnega financiranja poveča. Vendar dolgoročni dolg prinaša tudi negativne učinke, in sicer dvig obrestnih stroškov, posledično pa zmanjšanje neto dobička in padca kazalnika ROE. V drugi strategiji, kjer $\frac{3}{4}$ bančnega investicijskega portfelja predstavljajo podjetniške obveznice, lastniški kapital in ostali vrednostni papirji, bi povečanje deleža državnih obveznic pomenil odprodajo ostalih postavk portfelja. Zaradi zamenjave portfelja z bolj likvidnimi sredstvi, ki so pa hkrati tudi manj donosna, bi upadel obrestni prihodek. V študiji opisana kombinacija bi imela le manjši učinek na dvig posojilnega razmika (King, 2010, str. 22-27).

Kazalnik neto obrestne marže je v Sliki 10 prikazan kot delež prihodkovnih sredstev (angl. *earning assets*), kot so npr. obrestovani računi, obveznice, vrednostni papirji za prodajo. Višji kazalnik pomeni, ali da ima banka cenejše financiranje ali da ima vpeljeno višjo maržo. Vsem bankam, z izjemo Slovaške, Belgije in Cipra, se je povprečna neto obrestna marža od leta 2007 zmanjšala. Negativna obrestna marža nakazuje, da se banke niso optimalno odločale, saj so odhodki od obresti višji kot so ustvarjeni prihodki naložb. V primeru evro območja je to povprečje slovenskega bančnega sektorja v letu 2009 z vrednostjo kazalnika -24,82 %.

Slika 10: Povprečno gibanje neto obrestne marže v obdobju 2001-2009 (v %)

Tudi pri doseganju večje likvidnosti imajo banke nekaj alternativ, ki so skupne kasneje opisanim metodam v poglavju 5.3.4, in sicer učinkovitejše upravljanje operativnih stroškov, nadomestitev z drugimi viri prihodkov ali absorpcija stroškov s padcem donosnosti kapitala. Banka lahko tudi zmanjša dospelost podjetniškega posojila pod 1 leto, saj so ti lahko financirani le 50 %, v primerjavi z dolgoročnim dolgom, ki mora biti 100 % financiran. Ob izteku kredita ponudi strankam pogojno kreditno linijo (angl. *contingent credit line*), s čimer se dejanski rok zapadlosti premakne, vendar pa je regulatorna zahteva, da takšne kreditne linije financirajo le še v višini 10 %. Nadalje, banka lahko izda dolgove z ročnostjo nad 1 letom in s tem financira javni dolg. Takšen način je cenejši od prejšnjega opisa sprememb investicijskega portfelja, saj strošek za banko predstavlja le razlika med stroški sposojanja in netvegano stopnjo, ki jo imajo državne obveznice (King, 2010, str. 27-28).

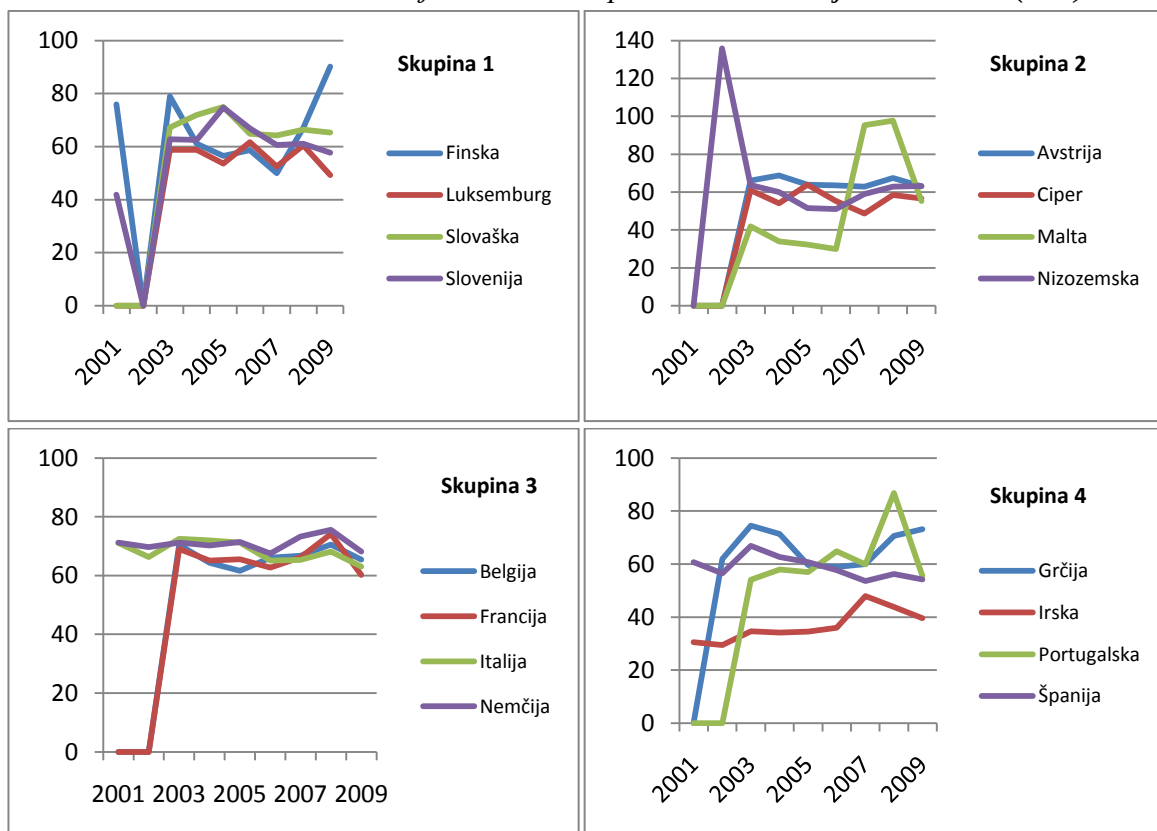
5.3.4 Različni odzivi bank na spremenjeno kapitalsko regulativo

V praksi banke težko izdvojijo samo en učinek na napovedane spremembe, saj ena sprememba povzroči premik v naslednji postavki oz. sproži t.i. verižno reakcijo.

V kolikor je strategija banke, da ne želi spremeniti posojilnega razmika, lahko na preprečitev manjšanja čistega dobička vpliva tako, da zmanjša operativne stroške, poveča neobrestne vire dohodkov, se preusmeri na bolj donosne vrste poslovanja, absorbira višje stroške in zniža ROE.

Banke lahko našteje strategije v poglavju 5.2 in 5.3 oz. kombinacije le-teh dosežejo z znižanjem osebnih izdatkov, izkoristijo neelastičnost povpraševanja po depozitih glede na obrestno mero, tako da zmanjšajo stroške za depozite. Z izstopom s trgov, kjer je nizka marža, bi zmanjšali storitvene provizije, namesto tega bi vstopili v posle z visoko maržo, kot sta upravljanje premoženja in posredništva (angl. *prime brokerage*). Z zmanjšanjem monitoringa bi banka imela dvojno korist, in sicer zmanjšanja stroškov za monitoring in hkrati tudi posredno korist, izboljšani portfelj posojil. V kolikor bi banka ob nespremenjenih pogojih samo zmanjšala monitoring strank, bi se povečal delež slabih posojil, kar bi posledično povečalo tudi operativne stroške. Zato se ob zmanjšanem monitoringu banke nagibajo bolj k zavarovanemu ali sindiciranemu posojilu. Pričakovati je tudi, da bo banka povečala neobrestne prihodke s povečano provizijo za opravljene storitve (npr. povečana provizija za elektronsko bančništvo). Nenazadnje banka lahko dopolni kombinacijo načinov z izkoriščanjem regulatorne arbitraže, in sicer tako, da izbira bolj tvegane posle z nižjo kapitalsko zahtevo, kot so posli preko trgovalne knjige. Druga arbitraža pa je povečanje vrzeli dospelosti in valutne neusklajenosti, ki poveča tveganost obveznosti, vendar pri tem ne poveča kapitalske zahteve (King, 2010, str. 20-22).

Slika 11: Kazalnik razmerja stroškov na prihodek v obdobju 2001-2009 (v %)

V povprečju večina bank članic evro območja vzdržuje kazalnik razmerja stroškov glede na prihodek (glej Sliko 11) pri 60 %, v tretji skupini je povprečje nekoliko višje (70 %). Pričakovati je, da bi finančna kriza povečala delež stroškov v dobičku, ki se je glede na javnodostopne podatke nižal. Kar pomeni, da so banke reagirale na nižanje prihodkov z manjšanjem stroškov, skladno s Kingovo teorijo izogibanja izgube dobička. Vendar, da stroški niso povsem zmanjšani, namigujejo tudi padci v grafu kazalnika ROE (glej Sliko 9).

SKLEP

Mednarodno sodelovanje je nujno pri vzpostavitvi enotnega sistema regulacije bank. Skozi čas so se pokazale pomanjkljivosti vpeljanih kapitalskih zahtev poimenovanih Basel I. Sledila je nadgradnja kapitalskih zahtev v Basel II, ki je še sedaj v veljavi.

Prelom v procesu oblikovanja enotne mednarodne regulacije bank je vsekakor predstavljala finančna kriza, ki je v letu 2007 zajela večino sveta. Iz poteka slednje je razvidno, da je šlo za verižno reakcijo oz. prenos težav, kar nas navaja na zaključek, da so vzroki za krizo večplastni. Kot primarni razlog so bančni strokovnjaki pripisovali makroekonomskemu okolju, upravljanju s tveganji znotraj finančnih institucij, kot tudi upravljanje pri nadzornikih, bonitetnim agencijam, upraviteljem podjetij in kriznemu managementu.

Poskus odgovora na probleme, ki jih je odkrila finančna kriza, je novi kapitalski sporazum, imenovan Basel III, ki naj bi omogočil okrepitve bančnega sistema, in na takšen način preprečil nastanek gospodarske krize obsega, kakršen je bil sedaj. Glavne napovedane spremembe se nanašajo na povečanje kvantitete kapitalskih zahtev, poleg tega pa tudi na izboljšavo kvalitete regulatornega kapitala in zmanjšanje neskladnosti med sredstvi in obveznostmi banke. Dvig kvalitete kapitala banke načrtujejo z izboljšanjem kapitalskih osnov, okrepitev pokritja tveganj, uvedbo kazalnika finančnega vzvoda, regulatornih blažilcev in globalnega minimalnega likvidnostnega kazalnika.

Preučevanje učinkov na bančni sektor evro območja je bilo oteženo zaradi agregatnih podatkov članic, kar je posledično vplivalo na rigorozno tolmačenje rezultatov in s tem tudi potrditve obeh tez. Zato sem se pri preverbi pravilnosti/nepravilnosti tez agregatne podatke podprla s sintezo empiričnih raziskav.

Vpeljane spremembe v kapitalskih zahtevah bodo imele tako neposredne učinke kot posredne. Neposredni učinek je vsekakor dvig ravni kapitala, ki ga določajo zahteve, kot posredni učinek pa se pojavljajo procesi, s katerimi banka priskrbi dodatni kapital. Raziskave so pokazale, da bodo na potrebe po višjem kapitalu učinkovale povišanje zahtevane ravni kapitala, spremembe v tveganju prilagojeni aktivni, spremembe v lastniškem kapitalu in kapitalu 1. reda, vpeljava kazalnikov finančnega vzvoda, likvidnostne pokritosti in neto stabilnega financiranja. Z navedenim se potrди prva teza, in sicer spremenjene kapitalske zahteve bodo na bančni sektor v prvi vrsti vplivale z višanjem ravni kapitala. V kolikor bi spremembe vpeljali takoj, bi se

banke znašle v precejšnjih težavah, saj so raziskave pokazale velik primanjkljaj kapitala v bančnem sektorju.

Banke se bodo lahko poslužile kombinacije metod pri dvigovanju kapitala, kot so sprememba posojilnega razmika, absorbcije višjih stroškov, kar vodi v znižanje ROE, zmanjšanje operativnih stroškov, povečanje neobrestnih virov dohodkov in preusmeritev na bolj donosne vrste poslovanja. Operativne stroške lahko banke zmanjšajo z znižanjem osebnih izdatkov in stroškov za depozite, opustijo trge z nizkimi maržami ter z zmanjšanjem monitoringa posojil. V kolikšni meri bodo banke prepustile posledice dviga lastniškega kapitala oz. celotnega kapitala na ciljne kupce, je odvisno od učinkov konkurence in elastičnosti povpraševanja. Ne nazadnje banka lahko dopolni kombinacijo načinov z izkoriščanjem regulatorne arbitraže, in sicer tako, da izbere bolj tvegane posle z nižjo kapitalsko zahtevo, kot so posli preko trgovalne knjige, ali pa s povečanjem vrzeli med dospelostjo in valutno neusklajenostjo, katera poveča tveganost obveznosti, a pri tem ne poveča kapitalskih zahtev. Navedeno potrjuje drugo tezo, in sicer, da bodo sprememba definicij in uvedba novih kazalnikov dodatno, posredno vplivale na več ravni bančnega poslovanja pri zagotavljanju ustreznega obsega kapitala.

Iz opredeljenega je razvidno, da je sprejemanje regulative na področju minimalnih kapitalskih zahtev še nedokončan proces, od katerega, vsaj na kratki rok, ne gre pričakovati »panacea« učinka. Mednarodno usklajevanje finančnih regulatorjev nosi številne izzive, kar je razvidno že iz poskusov poenotenja na ravni evro območja.

LITERATURA IN VIRI

1. Admati, R. A., DeMarzo, P. M., Hellwig, M. F., & Pleiderer, P. (2010, 29. oktober). *Fallacies, Irrelevant Facts, and Myths: in the Discussion of Capital Regulation: Why Bank Equity is Not Expensive*. Stanford Graduate School of Business Research Paper No. 2063. Najdeno 12. decembra 2010 na spletni strani <https://gsbapps.stanford.edu/researchpapers/library/RP2065R1&86.pdf>.
2. Bank for International Settlements (2009, 29. junij). 79. *Annual report. The global financial crises* (za obdobje 1. april 2008-31. marec 2009). Basel: Bank for International Settlements, 2009.
3. Banka Slovenije (2010). Evrosistem, *Bilten* (leto 19, št. 10). Ljubljana: Banka Slovenije.
4. Basel Committee On Banking Supervision (2001, 5.november). *Results of the Second Quantitative Impact Study*. Basel: Bank for International Settlements, 2001.
5. Basel Committee on Banking Supervision (2009, december). *Strengthening the resilience of the banking sector*. Basel: Bank for International Settlements, 2009.
6. Basel Committee on Banking Supervision (2010a, 12. september). *Group of Governors and Heads of Supervision announces higher global minimum capital standards*. Sporočilo za javnost. Basel Committee on Banking Supervision. Basel: Bank for International Settlements, 2010.
7. Basel Committee on Banking Supervision (2010b, december). *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system*. Basel: Bank for International Settlements, 2010.
8. BBC. (2007, 15. september). *Rush on Northern Rock continues*. Najdeno 15. avgusta 2010 na spletni strani <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/6996136.stm>
9. Berger, N. A., Herring, R. J., & Szegö, G.P. (1995). The role of capital in financial institution. *Journal of banking and finance*. str. 393-430.
10. Bessis, J. (2007). *Risk Management in Banking*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.
11. BNP Paribas. (2009). *BNP Paribas completes the acquisition of Fortis Bank and forms a strategic partnership in insurance with Fortis*. Najdeno 17. marca 2011 na spletni strani <http://www.bnpparibas.com/en/news/press-releases.asp?Code=NMES-7RYH7D>
12. Buren van Dijk. (2010, avgust). Software. Bankscope. Electronic Publishing.
13. Caruana, J. (2010, 15. september). *Basel III: towards a safer financial system*. Govor na 3. Santander mednarodni bančni konferenci. Madrid: Bank for International Settlements, 2010.
14. Committee of European Banking Supervisors. (2010, 16. december). *Result of the comprehensive quantitative impact study*. Basel: Committee of European Banking Supervisors, 2010.
15. Čargo, A. & Štajner M. (2001). *Minimalne zahteve za uvedbo IRB pristopa*. Najdeno 29. julija 2010 na spletni strani www.bsi.si/library/includes/datoteka.asp?DatotekaId=535
16. De Grauwe, P. (2009a, 13. julij). *Predavanje: Financial Crisis. Causes, Consequences and Cures*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.

17. De Grauwe, P. (2009b, 26. januar). *Warning: Rating agencies may be harmful to your (financial) health*. Najdeno 28. januarja 2011 na spletni strani <http://shop.ceps.eu/book/warning-rating-agencies-may-be-harmful-your-financial-health>
18. Evropska centralna banka. Statistical Data Warehouse. (2009). Najdeno 31. januarja 2011 na spletni strani <http://sdw.ecb.europa.eu/browse.do?node=bbn192>
19. Elliot, D. J. (2009). *Quantifying the Effects on Lending of Increased Capital Requirements*. Najdeno 15. decembra 2010 na spletni strani http://www.pewtrusts.org/our_work_report_detail.aspx?id=55187
20. Evropska komisija (2009, 25. februar). *Jacques de Larosiere Report*. Bruselj: Evropska komisija, 2009.
21. Greenbaum, S. I. & Thakor, A. V. (2007). *Contemporary Financial Intermediation*. London: Elsevier.
22. Henry, D. (2008, 24. januar). *Too big to fail*. Najdeno 15. avgusta 2010 na spletni strani http://www.businessweek.com/magazine/content/08_05/b4069032985454.htm
23. Hewitt, G. (2010, 23. julij). *Seven EU banks fail Stress tests*. Najdeno 25. avgusta 2010 na spletni strani <http://www.bbc.co.uk/news/business-10732597>.
24. Jackson, P. (1999, april). *Capital Requirements and Bank Behavior: The Impact of the Basle Accord*. Basel: Bank for International Settlements, 1999.
25. Kashyap, A. K., Stein, J. C., & Hanson, S. (2010, maj). *An Analysis of the Impact of »Substantially Heightened« Capital Requirements on Large Financial Institution*. Najdeno 15. decembra 2010 na spletni strani faculty.chicagobooth.edu/.../an_analysis_of_the_impact_of_substantially_heightened.pdf
26. Katz, I. (2009, 28. maj). *Goldman Shareholders Suffered as Blankfein Earned \$43 Million*. Najdeno 15. avgusta 2010 na spletni strani <http://www.bloomberg.com/apps/news?sid=aOqGBzGEkJbg&pid=newsarchive>
27. King, M. R. (2010, november). *Mapping capital and liquidity requirements to bank lending spreads*. Basel: Bank for International Settlements, 2010
28. Kos, J. & Kosić, I. (2010, december). *Nova likvidnostna regulativa po Baslu III*. Bančni vestnik, 59(12), str. 46-50
29. Košak, M. (2007, 5. marec). *Predavanje: Merjenje uspešnosti poslovanja bank*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2007.
30. Lannoo, K. (2010a, 30. julij). *The bank stress tests: a work in progress*. Najdeno 21. februarja 2011 na spletni strani <http://www.ceps.eu/book/bank-stress-tests-work-progress>
31. Lannoo, K. (2010b, 17. oktober). *What reforms for credit rating industry? A European prospective*. Najdeno 21. februarja 2011 na spletni strani <http://shop.ceps.eu/book/what-reforms-credit-rating-industry-european-perspective>
32. Matten, C. (2003). *Managing Bank Capital*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.
33. Memmel, C. & Raupach, P. (2010). How do banks adjust their capital ratio?. *Journal of banking and finance*, str. 509-528.
34. The New York Times. (2007, 26. september). *Senators accuse rating agencies of conflicts of interest in market turmoil*. Najdeno 15. avgusta 2010 na spletni strani http://www.nytimes.com/2007/09/26/business/worldbusiness/26iht-credit.4.7646763.html?_r=2

35. Purnanandam, A. (2009, 14. september). *Originate-to-Distribute Model and the Subprime Mortgage Crisis*. Wisconsin: Wisconsin School of Business.
36. Recine, F. & Teixeira, P. G (2009, november). New financial stability architecture in EU. *Bančni vestnik*, 58(11), str. 14-26.
37. Reinhart, C. M. & Rogoff, K. S. (2009). The Aftermath of Financial Crises. *American Economic Review*, American Economic Association, vol. 99(2), str. 466-472
38. Rubin, S. (2010). *Basel II tretjič*. Najdeno 30. julija 2010 na spletni strani www.bsi.si/library/includes/datoteka.asp?DatotekaId=495.
39. Santos, J. A. C. (2001). *Bank Capital regulation in contemporary banking theory: A review of the literature*. *Financial markets, Institutions&Instruments*. 10(2), str. 41-48.
40. Saunders, A. & Cornett, M. M. (2006). *Financial Institution Management*. New York: McGraw-Hill/Irwin.
41. Tarullo, D. K. (2008). *Banking on Basel: The Future of International Financial Regulation*. Washington: Peterson Institute for International Economics.
42. VanHoose, D. (2007, 16. januar). Theories of bank behaviour under capital regulation. *Journal of banking and finance*, str. 3680-3697.
43. Vozel, A. (2009, 26. november). *Predavanje: Bančništvo in tveganja*. Ljubljana, Združenje bank Slovenije.
44. Yahoo! Finance. Najdeno 28. februarja 2011 na spletni strani <http://finance.yahoo.com/q/bc?s=DJI&t=my&l=on&z=l&q=l&c>

PRILOGE

KAZALO PRILOG

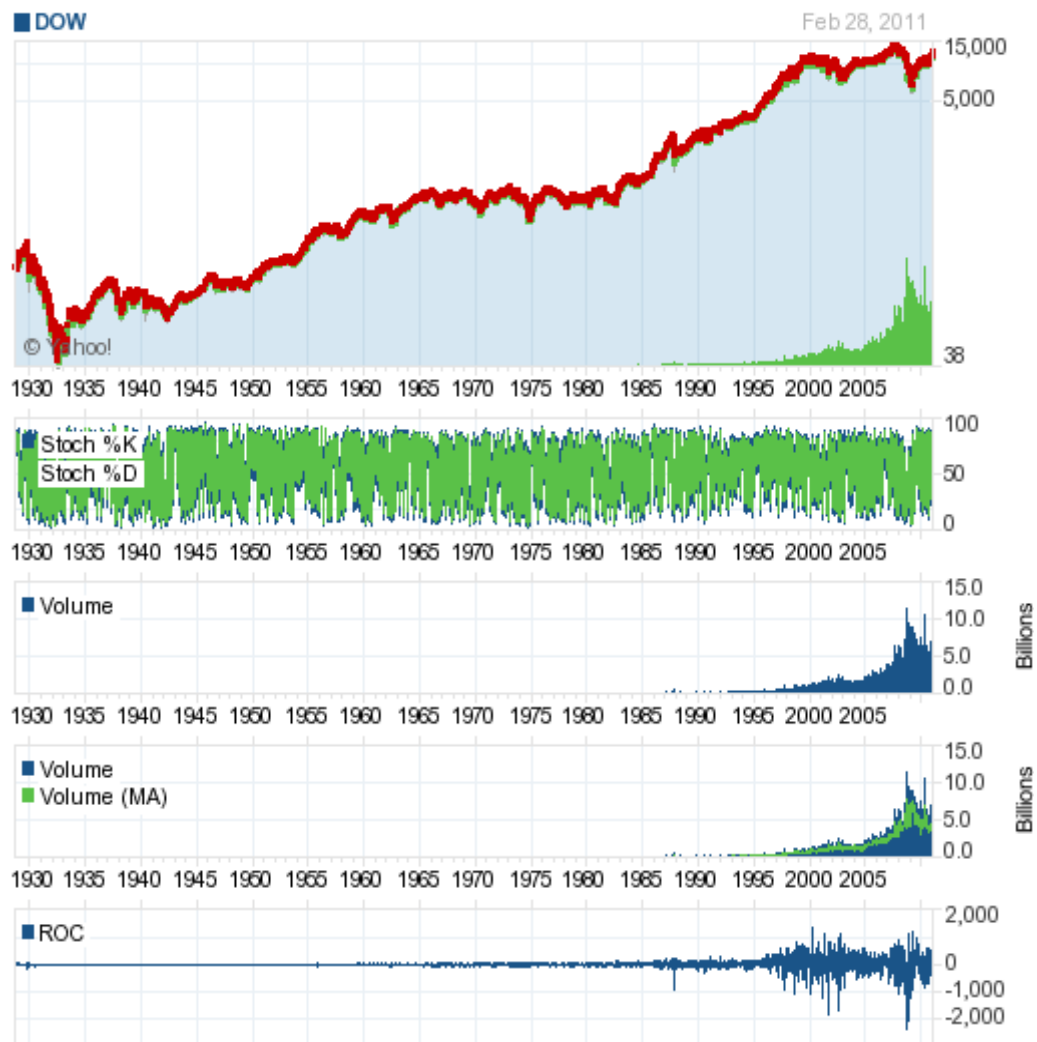
Priloga 1: Povprečno dnevno gibanje indeksa Dow Jones Industrial v obdobju 1929 -2010

Priloga 2: % javnega dolga na BDP članice evro območja za leto 2009

Priloga 3: Povprečni kazalniki na članico euro območja v obdobju 2001 do 2009

Priloga 1: Povprečno dnevno gibanje indeksa Dow Jones Industrial v obdobju 1929-2010

Slika 1: Povprečno dnevno gibanje indeksa Dow Jones Industrial v obdobju 1929-2010

Vir: Yahoo! Finance, 2011.

Priloga 2: % javnega dolga na BDP članice evro območja za leto 2009

Tabela 1: % javnega dolga na BDP članice evro območja za leto 2009

2009	Javni dolg/BDP (%)
Luksemburg	14,53
Slovenija	35,38
Slovaška	35,42
Finska	43,83
Španija	53,19
Ciper	57,99
Nizozemska	60,77
Irska	65,52
Avstrija	67,47
Malta	68,65
Nemčija	73,44
Portugalska	76,10
Francija	78,08
Belgija	96,19
Italija	115,96
Grčija	126,80

Vir: Evropska centralna banka, Statistical Data Warehouse, 2011.

Priloga 3: Povprečni kazalniki na članico evro območja v obdobju 2001 do 2009

Tabela 2: Povprečni kazalniki na članico evro območja v obdobju 2001 do 2009

AVSTRILIJA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	0		0		296	3.855,77	325	4.831,21	328	5.466,40	352	5.933,85	340	6.066,74	306	6.717,88	75	19.049,93
Lastniški kapital	mil EUR	0		0		296	195,28	325	246,01	328	279,66	352	345,89	340	382,15	306	394,77	75	1.343,43
Rezervacije/posojila	%	0		0		14	3,50	25	2,86	24	2,56	34	2,35	37	2,10	87	0,86	28	3,29
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		0		20	15,59	28	15,08	24	15,57	32	15,40	40	20,43	108	9,19	36	18,15
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		0		15	10,59	20	11,56	21	12,19	31	12,69	36	18,41	103	7,46	38	13,11
Skupni kapital	mil EUR	0		0		21	1.570,02	23	1.726,22	21	2.077,20	30	2.293,68	30	2.721,84	53	1.862,95	37	2.549,38
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		23	894,92	23	1.123,03	21	1.394,65	32	1.487,29	36	1.602,40	61	1.152,94	39	1.776,10
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		187	58,99	190	69,00	172	70,44	165	79,22	161	81,76	194	72,87	50	152,85
Neto obrestna marža	%	0		0		292	2,54	324	2,69	327	2,83	349	2,29	337	2,24	302	2,27	75	1,60
ROE	%	0		0		293	7,08	324	6,08	327	9,32	347	9,22	339	10,03	305	4,68	75	0,60
stroški/prihodek	%	0		0		289	66,11	322	68,72	326	63,82	348	63,56	337	62,80	300	67,45	73	63,00
neto posojila/bilančno vsoto	%	0		0		286	54,57	314	53,44	317	52,73	338	52,21	328	52,25	294	51,59	71	50,66
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	0		0		246	160,20	274	162,76	273	133,14	286	165,64	265	162,72	242	166,48	61	132,87
BELGIJA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	0		0		129	29.246,43	129	48.063,11	125	49.192,74	110	46.888,61	91	63.047,53	64	58.463,77	18	169.541,78
Lastniški kapital	mil EUR	0		0		122	1.645,73	124	2.272,26	123	1.896,70	108	1.989,83	91	3.237,03	64	2.226,50	18	7.718,36
Rezervacije/posojila	%	0		0		2	0,73	7	1,02	15	1,02	16	1,06	17	2,22	14	7,73	8	1,31
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		0		15	15,56	21	16,40	23	23,29	21	21,26	17	18,08	14	20,56	9	18,12
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		0		10	10,55	17	13,61	21	19,99	18	18,57	17	16,36	13	17,80	8	15,41
Skupni kapital	mil EUR	0		0		2	9.129,45	3	10.784,13	6	4.913,92	8	3.428,19	9	7.000,38	10	7.715,71	8	13.138,17
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		3	4.973,30	4	9.193,68	9	4.055,06	10	3.522,97	11	6.477,42	11	5.830,87	8	10.448,86
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		36	111,07	29	226,07	11	202,18	10	332,60	9	249,95	6	780,12	4	1.601,82
Neto obrestna marža	%	0		0		123	2,46	122	2,22	116	1,97	100	0,95	85	1,80	61	1,62	18	1,77
ROE	%	0		0		121	7,54	122	9,61	123	15,37	107	15,55	90	14,52	63	-4,97	18	4,34
stroški/prihodek	%	0		0		111	70,43	113	64,31	110	61,56	94	66,03	77	66,75	55	70,50	18	65,43
neto posojila/bilančno vsoto	%	0		0		115	37,05	113	35,69	109	39,06	94	41,64	78	39,78	57	40,87	17	38,77
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	0		0		79	121,28	83	139,48	75	118,04	60	139,34	55	168,22	39	143,74	14	74,87

se nadaljuje

nadaljevanje

CIPER		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	0		0		31	1.693,22	27	2.125,26	27	2.462,11	24	3.836,33	26	4.913,22	23	5.874,71	9	15.970,78
Lastniški kapital	mil EUR	0		0		31	135,47	27	130,10	27	143,48	24	302,64	26	478,98	23	523,64	9	1.243,10
Rezervacije/posojila	%	0		0		17	6,98	17	7,92	20	7,22	20	7,34	19	7,15	17	6,05	9	6,99
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		0		6	21,28	8	20,80	10	24,44	11	18,11	16	25,85	14	20,52	8	23,23
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		0		4	9,73	4	11,56	7	18,65	8	11,06	12	20,00	12	16,67	7	17,76
Skupni kapital	mil EUR	0		0		4	29,75	6	273,60	8	365,60	9	529,75	15	560,69	14	620,02	8	1.212,56
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		4	20,83	4	269,89	7	309,79	8	444,51	13	503,98	13	506,60	7	1.127,35
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		27	5,65	16	0,00	7	0,00	6	21,75	4	40,90	2	87,35	2	399,55
Neto obrestna marža	%	0		0		31	4,63	27	2,94	27	2,57	24	3,02	26	2,98	23	3,29	9	4,05
ROE	%	0		0		31	10,12	27	48,69	27	9,93	24	19,15	26	18,26	23	12,52	9	8,17
stroški/prihodek	%	0		0		31	60,93	27	54,13	25	63,82	24	55,16	26	48,60	22	58,45	9	56,58
neto posojila/bilančno vsoto	%	0		0		31	35,35	27	48,52	27	46,89	24	48,96	26	43,49	23	46,87	9	54,63
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	0		0		18	248,83	13	171,91	13	293,16	14	252,45	17	275,76	12	106,94	7	80,94
FINSKA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	2	3.322,20	0		28	12.534,41	39	18.325,28	35	14.394,84	36	15.030,02	35	16.315,45	35	21.298,01	31	23.927,56
Lastniški kapital	mil EUR	2	178,25	0		28	1.312,88	39	1.703,48	35	1.360,52	36	1.493,92	35	1.541,62	35	1.282,23	31	1.510,10
Rezervacije/posojila	%	0		0		7	0,88	9	0,90	6	0,89	9	1,03	11	1,05	13	1,25	10	1,92
Kazalnik skupnega kapitala	%	1	12,40	0		18	31,81	24	27,91	20	16,33	20	16,10	18	15,46	21	14,11	19	16,61
Kazalnik kapitala 1. reda	%	1	9,70	0		12	16,16	18	15,26	13	13,52	15	13,01	15	13,91	18	11,34	17	13,56
Skupni kapital	mil EUR	1	205,00	0		13	1.615,52	18	3.017,80	14	2.439,54	16	2.003,89	18	1.922,02	19	1.883,16	18	1.854,81
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	1	161,00	0		11	1.626,34	17	2.800,17	13	2.270,13	16	1.657,07	17	1.730,73	21	1.523,34	19	1.637,51
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		19	87,68	18	131,17	7	90,56	4	170,98	9	188,63	7	214,53	5	241,32
Neto obrestna marža	%	2	2,61	0		28	2,79	39	5,41	34	1,82	36	3,96	34	4,66	35	3,17	31	1,76
ROE	%	2	8,92	0		28	7,18	39	8,51	35	10,76	36	11,97	35	15,48	35	1,82	31	4,38
stroški/prihodek	%	2	75,91	0		28	78,93	39	61,01	34	56,53	36	58,61	34	50,01	32	67,08	31	90,14
neto posojila/bilančno vsoto	%	2	66,71	0		24	59,59	31	60,76	30	60,44	31	56,34	29	54,02	29	52,92	25	54,05
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	2	1,31	0		18	148,81	30	187,51	28	127,54	27	118,46	25	202,93	26	165,42	23	91,59

se nadaljuje

nadaljevanje

FRANCIJA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	0		0		570	20.791,43	608	30.770,04	593	30.352,40	561	33.484,89	543	37.595,05	493	48.706,39	127	124.466,47
Lastniški kapital	mil EUR	0		0		570	937,19	608	1.285,25	593	1.169,71	561	1.446,72	543	1.423,78	493	1.687,50	127	4.670,56
Rezervacije/posojila	%	0		0		320	5,88	360	5,25	338	5,04	324	4,35	337	3,57	341	3,76	94	3,01
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		0		58	16,84	70	15,82	66	15,49	70	21,21	54	16,99	50	13,84	27	12,09
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		0		34	15,95	50	31,47	51	29,82	50	19,25	43	23,60	44	20,08	26	10,50
Skupni kapital	mil EUR	0		0		6	3.853,05	6	4.636,50	12	8.604,87	17	8.890,26	28	4.605,91	64	6.126,13	23	13.335,84
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		7	3.228,29	6	3.997,38	13	10.606,12	20	11.070,98	31	7.911,51	67	5.643,26	25	10.567,08
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		85	350,17	81	399,26	65	382,89	44	555,29	40	722,13	33	1.534,29	14	1.450,99
Neto obrestna marža	%	0		0		565	2,16	596	2,29	585	1,91	552	1,55	535	1,45	491	1,65	125	0,81
ROE	%	0		0		567	8,25	602	11,82	590	11,80	558	12,73	540	12,71	493	5,95	126	7,84
stroški/prihodek	%	0		0		543	68,98	580	65,12	571	65,49	538	62,74	516	66,19	461	74,18	123	60,17
neto posojila/bilančno vsoto	%	0		0		550	53,32	587	53,64	571	53,71	536	53,86	519	56,11	474	56,80	120	53,95
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	0		0		472	121,02	511	118,70	506	119,67	473	118,67	453	103,07	418	101,76	112	106,42
IRSKA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	1	17.898,20	1	21.779,30	81	14.582,02	101	20.994,58	85	24.990,45	83	28.494,01	79	33.701,62	68	49.568,07	31	60.862,25
Lastniški kapital	mil EUR	1	890,00	1	1.069,00	81	636,64	101	880,69	85	931,39	83	1.132,22	79	1.267,42	68	1.289,54	31	1.906,25
Rezervacije/posojila	%	0		1	1,78	38	1,26	53	1,17	43	1,73	43	0,51	43	0,47	38	1,46	20	4,47
Kazalnik skupnega kapitala	%	1	12,00	1	11,40	13	15,06	15	13,54	16	12,61	23	35,46	28	17,33	22	13,05	12	11,99
Kazalnik kapitala 1. reda	%	1	7,00	1	8,50	12	11,73	14	10,94	15	10,27	21	34,63	27	13,39	18	10,58	11	9,74
Skupni kapital	mil EUR	0		0		1	2.134,00	4	6.908,50	6	6.863,35	16	3.528,67	20	3.569,71	16	3.675,06	9	5.148,09
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		1	1.300,00	4	5.155,75	7	4.378,37	16	2.639,07	20	2.704,63	15	3.004,50	9	4.120,23
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	1	323,10	1	659,70	49	78,86	49	125,42	21	313,29	14	582,98	9	654,02	7	835,77	3	568,33
Neto obrestna marža	%	1	2,14	1	2,05	60	1,12	75	1,62	62	1,11	61	0,93	60	1,64	49	1,09	24	0,78
ROE	%	1	21,67	1	24,01	76	13,28	95	14,74	81	13,33	81	15,13	78	8,97	68	-5,55	29	-28,21
stroški/prihodek	%	1	30,54	1	29,49	55	34,68	72	34,17	62	34,56	58	35,99	55	47,88	41	43,80	20	39,52
neto posojila/bilančno vsoto	%	1	71,23	1	70,41	70	39,37	90	41,56	77	41,19	78	39,96	72	43,38	61	47,66	30	41,81
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	1	81,96	1	120,30	55	72,32	75	78,72	64	108,04	63	93,59	56	83,59	49	90,31	25	133,17

se nadaljuje

nadaljevanje

GRČIJA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	0		3	43.774,93	37	10.590,80	60	11.744,76	41	12.191,68	40	14.887,51	39	17.334,03	39	20.846,72	30	28.811,21
Lastniški kapital	mil EUR	0		3	2.063,90	37	679,98	60	705,86	41	810,55	40	1.100,63	39	1.334,15	39	1.170,49	30	2.006,35
Rezervacije/posojila	%	0		3	3,28	33	2,69	52	3,70	32	3,81	33	3,66	29	2,93	32	2,70	27	4,22
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		2	11,35	9	14,94	18	14,04	23	16,73	26	13,46	30	12,58	30	11,67	25	12,09
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		2	8,50	5	10,28	16	12,64	16	12,99	19	12,23	28	11,13	29	10,28	24	10,93
Skupni kapital	mil EUR	0		0		1	1.006,50	4	1.224,82	8	2.225,39	14	1.836,49	22	1.513,75	23	1.298,02	21	1.910,42
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		1	1.290,00	5	929,90	13	1.271,10	16	1.255,89	25	1.251,38	26	1.171,22	22	1.693,14
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		1	193,00	27	21,31	23	66,22	5	224,54	6	248,97	5	295,38	5	298,50	6	276,83
Neto obrestna marža	%	0		3	2,66	36	2,99	58	2,89	41	2,80	40	3,03	38	2,78	38	2,49	30	2,13
ROE	%	0		3	12,44	36	6,18	58	1,82	41	10,65	40	7,54	39	11,05	39	-0,47	30	-10,90
stroški/prihodek	%	0		3	61,96	36	74,41	58	71,33	41	59,68	40	58,88	38	60,01	38	70,62	30	73,11
neto posojila/bilančno vsoto	%	0		3	51,36	37	58,34	60	61,11	41	60,72	40	66,48	38	66,53	38	70,05	29	65,76
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	0		3	134,29	28	222,58	47	209,94	32	218,89	33	177,27	33	135,28	37	112,44	29	87,65
ITALIJA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	2	20.187,25	16	79.277,64	822	4.975,43	996	7.552,39	1345	5.052,18	801	9.562,23	803	7.924,16	760	8.764,45	169	26.240,39
Lastniški kapital	mil EUR	2	1.308,65	16	4.567,94	822	384,30	996	557,11	1345	404,84	801	729,20	803	675,17	760	683,70	169	2.295,02
Rezervacije/posojila	%	1	0,16	12	1,20	763	2,66	755	2,48	699	2,38	651	2,74	672	2,80	701	3,06	161	3,49
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		3	9,97	733	18,76	854	23,47	1129	18,90	704	19,19	731	20,13	702	17,27	160	17,38
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		3	7,57	733	17,65	856	21,24	1134	18,00	711	18,12	732	18,94	704	16,00	160	15,45
Skupni kapital	mil EUR	0		0		731	394,22	854	535,99	1174	345,12	717	559,77	733	607,67	703	643,94	159	2.263,25
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		731	297,75	855	408,82	1170	272,41	714	420,45	730	474,57	704	473,82	159	1.697,18
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	1	0,00	7	0,00	437	2,90	304	4,16	105	5,11	7	1.062,67	19	735,46	24	654,45	18	1.015,84
Neto obrestna marža	%	2	2,85	16	2,82	818	3,60	990	3,09	1343	3,07	799	3,05	802	3,67	758	3,25	169	2,45
ROE	%	2	5,29	16	9,02	820	5,03	992	7,20	1345	7,47	801	8,61	803	8,46	759	5,30	169	4,48
stroški/prihodek	%	2	71,05	16	66,27	812	72,54	988	71,93	1339	71,24	798	65,09	798	65,27	753	68,13	168	63,06
neto posojila/bilančno vsoto	%	2	66,78	16	64,10	802	57,82	977	59,24	1325	62,21	780	63,97	782	64,93	746	65,89	166	65,97
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	2	43,19	16	79,39	448	226,35	577	212,92	713	240,25	483	208,62	473	201,89	437	242,22	135	218,18

se nadaljuje

nadaljevanje

LUKSEMBURG		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	0		0		126	6.514,40	125	7.529,00	121	9.120,19	121	9.072,62	140	10.332,25	119	10.789,22	49	13.068,41
Lastniški kapital	mil EUR	0		0		126	314,79	125	364,58	121	436,62	121	451,79	140	522,17	119	537,47	49	722,49
Rezervacije/posojila	%	0		0		11	3,37	14	2,32	15	1,29	17	1,34	27	1,42	35	0,84	19	2,19
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		0		24	38,64	24	31,65	22	28,36	22	24,15	20	16,74	26	15,08	23	18,54
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		0		8	13,40	11	13,25	10	11,48	10	11,90	12	11,60	19	12,07	17	14,12
Skupni kapital	mil EUR	0		0		2	296,55	4	712,41	4	725,61	7	2.044,50	8	2.043,99	20	1.383,37	20	1.231,08
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		5	427,88	7	495,43	6	1.020,97	7	1.402,96	9	1.629,93	20	1.160,11	19	953,93
Kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		88	18,44	74	15,80	38	44,91	22	67,10	18	73,29	12	10,43	14	8,93
Neto obrestna marža	%	0		0		124	1,30	124	1,13	121	1,17	121	1,37	139	1,26	119	1,21	49	1,05
ROE	%	0		0		126	12,84	125	13,31	120	13,26	121	17,83	140	15,51	119	9,74	49	9,86
stroški/prihodek	%	0		0		123	58,77	125	58,77	119	53,53	118	61,66	136	52,50	113	60,41	48	49,26
neto posojila/bilančno vsoto	%	0		0		120	23,39	118	23,00	115	24,10	117	24,60	135	26,10	116	24,56	49	26,14
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	0		0		95	259,34	90	226,09	90	217,40	81	198,97	99	243,29	83	212,51	37	147,19
MALTA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	0		0		16	1.454,94	18	1.603,97	18	1.631,11	19	1.955,20	21	1.926,43	19	2.250,16	16	2.410,65
Lastniški kapital	mil EUR	0		0		16	196,93	18	207,67	18	209,63	19	247,58	21	199,17	19	217,77	16	278,09
Rezervacije/posojila	%	0		0		11	4,89	10	5,61	9	3,70	9	2,85	11	2,51	11	2,32	10	1,00
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		0		7	22,20	7	20,21	6	19,04	6	16,72	9	51,70	14	21,60	12	22,81
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		0		4	24,02	2	20,99	3	16,29	2	18,14	4	85,57	5	21,04	3	13,20
Skupni kapital	mil EUR	0		0		4	254,42	2	166,33	3	237,97	2	211,85	3	154,47	10	240,20	6	305,55
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		3	183,57	2	146,76	3	196,87	3	140,60	4	117,54	7	196,07	5	280,50
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		12	0,00	5	0,00	1	0,00	0		0		0		0	
Neto obrestna marža	%	0		0		15	1,59	17	1,90	18	1,90	19	1,81	21	1,89	19	2,07	16	1,70
ROE	%	0		0		16	8,17	18	10,00	18	10,47	19	10,02	21	7,76	19	1,42	16	10,14
stroški/prihodek	%	0		0		14	41,94	17	33,96	18	32,34	19	29,90	21	95,34	17	97,65	16	55,31
neto posojila/bilančno vsoto	%	0		0		14	39,01	16	31,97	17	34,41	18	34,36	20	35,90	18	39,29	15	43,73
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	0		0		13	155,76	15	137,32	14	196,94	16	77,23	16	142,63	16	91,13	15	163,28

se nadaljuje

nadaljevanje

NEMČIJA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	1638	8.312,55	1	162.806,00	1638	8.312,55	1634	8.981,68	1924	8.411,35	1967	10.591,31	1934	10.222,70	1849	11.313,60	412	34.995,49
Lastniški kapital	mil EUR	1638	284,92	1	3.990,00	1638	284,92	1634	290,06	1924	292,40	1967	365,84	1934	366,04	1849	331,87	412	1.135,51
Rezervacije/posojila	%	32	3,47	1	6,09	32	3,47	48	3,84	51	2,58	64	1,83	60	1,80	57	1,88	42	2,01
Kazalnik skupnega kapitala	%	50	13,17	1	10,00	50	13,17	55	13,35	58	12,09	65	12,46	606	14,50	1110	15,89	245	15,39
Kazalnik kapitala 1. reda	%	50	9,12	1	6,00	50	9,12	59	9,05	55	8,81	63	8,68	83	8,98	217	11,10	116	11,71
Skupni kapital	mil EUR	15	9.711,24	0		15	9.711,24	24	7.130,55	25	7.977,24	33	8.425,81	392	854,65	686	567,40	103	2.795,80
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	16	5.299,02	0		16	5.299,02	28	3.648,00	29	4.995,53	37	5.781,62	55	4.676,62	236	1.185,68	80	3.094,84
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	1606	42,30	0		1606	42,30	1603	47,37	1882	36,19	1911	45,47	1866	36,25	1785	35,46	393	124,09
Neto obrestna marža	%	1630	3,42	1	1,04	1630	3,42	1625	3,48	1914	2,90	1957	2,78	1922	2,85	1842	2,31	411	2,23
ROE	%	1629	4,22	1	11,89	1629	4,22	1628	4,28	1917	5,55	1960	5,76	1927	4,37	1846	1,98	412	3,51
stroški/prihodek	%	1630	71,20	1	69,69	1630	71,20	1626	70,20	1916	71,37	1957	67,51	1920	73,24	1830	75,59	410	68,13
neto posojila/bilančno vsoto	%	1624	58,90	1	53,10	1624	58,90	1618	57,44	1907	57,30	1946	56,57	1909	55,69	1832	54,47	409	53,41
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	1587	96,92	1	44,72	1587	96,92	1567	102,45	1847	111,09	1869	118,56	1822	139,48	1750	141,28	385	94,74
NIZOZEMSKA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	0		1	597.091,00	116	30.885,59	150	50.816,82	119	48.410,45	113	52.360,75	108	67.599,73	87	80.346,83	47	103.710,65
Lastniški kapital	mil EUR	0		1	16.818,00	116	1.681,80	150	2.088,83	119	2.436,20	113	2.797,75	108	3.844,30	87	3.559,83	47	5.820,03
Rezervacije/posojila	%	0		0		12	2,24	36	2,64	34	2,17	32	1,86	30	0,81	31	1,50	24	1,48
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		1	11,00	49	22,35	67	24,62	47	23,23	42	22,45	39	19,23	34	15,65	26	15,82
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		1	7,40	33	17,75	47	15,83	34	18,11	33	17,21	33	16,15	30	13,80	23	14,10
Skupni kapital	mil EUR	0		1	25.684,00	29	3.199,59	41	5.335,80	26	5.752,11	23	4.718,20	22	5.365,47	23	5.517,43	17	8.193,81
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		29	2.448,68	41	4.144,21	32	3.679,77	29	3.256,49	27	3.968,61	25	4.306,39	17	6.675,21
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		77	108,69	72	602,37	43	205,97	35	249,08	28	419,87	14	997,31	10	1.607,50
Neto obrestna marža	%	0		1	0,10	93	2,04	129	2,18	99	1,79	94	2,66	90	3,31	70	0,80	40	0,52
ROE	%	0		1	-35,99	114	13,38	149	11,78	118	15,83	113	16,57	107	16,91	86	-6,41	47	3,48
stroški/prihodek	%	0		1	135,92	82	63,77	114	60,03	83	51,48	76	50,96	73	58,89	54	62,87	34	63,24
neto posojila/bilančno vsoto	%	0		1	55,15	107	44,70	139	45,79	105	49,10	98	51,51	94	50,34	79	50,85	44	46,01
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	0		1	53,16	70	165,85	92	133,26	71	146,70	66	144,22	63	188,00	58	164,78	35	132,14

se nadaljuje

nadaljevanje

PORTUGALSKA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	0		0		59	10.497,20	81	13.112,68	71	9.969,24	66	11.152,49	62	13.120,52	49	18.635,56	17	35.261,90
Lastniški kapital	mil EUR	0		0		59	682,85	81	780,70	71	593,30	66	748,71	62	842,79	49	1.088,84	17	2.704,90
Rezervacije/posojila	%	0		0		50	3,77	69	3,34	58	3,51	55	2,73	52	2,93	44	3,39	16	4,81
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		0		19	12,18	26	12,77	21	11,53	22	13,59	26	13,50	22	12,82	12	12,35
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		0		14	9,76	21	10,06	18	8,89	21	10,40	25	10,10	21	9,19	11	10,38
Skupni kapital	mil EUR	0		0		9	2.283,50	13	1.782,82	15	1.396,11	21	1.673,08	24	1.594,29	21	1.866,86	11	2.766,77
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		9	1.492,43	15	1.481,47	16	1.015,98	20	1.169,21	24	1.023,72	20	1.319,74	11	2.088,51
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		46	100,62	40	177,70	15	68,05	8	110,86	6	145,98	4	300,85	4	261,32
Neto obrestna marža	%	0		0		57	2,74	77	2,66	67	2,71	63	2,48	61	2,78	49	2,69	15	2,37
ROE	%	0		0		59	11,55	80	11,47	70	12,52	66	12,50	62	13,04	49	5,39	16	0,40
stroški/prihodek	%	0		0		57	54,07	77	57,90	66	56,97	63	64,87	61	59,90	45	86,77	15	55,49
neto posojila/bilančno vsoto	%	0		0		56	49,90	78	51,87	64	51,75	59	53,37	56	57,44	45	59,90	16	59,83
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	0		0		50	109,04	72	130,23	58	137,31	58	163,87	54	130,82	43	76,84	16	73,79
SLOVAŠKA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	0		0		24	1.783,30	24	2.004,00	31	2.177,81	22	2.582,45	26	2.707,18	27	3.256,53	8	5.196,56
Lastniški kapital	mil EUR	0		0		24	114,76	24	80,75	31	93,37	22	53,72	26	66,35	27	73,46	8	442,77
Rezervacije/posojila	%	0		0		21	5,53	22	6,34	28	3,60	20	3,72	23	3,46	24	4,37	8	4,23
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		0		10	21,58	9	20,71	7	13,49	10	16,65	12	25,79	14	20,67	7	11,74
Kazalnik kapitala 1. reda	%	0		0		6	19,35	7	18,29	5	12,06	8	18,33	10	15,13	11	13,40	6	11,78
Skupni kapital	mil EUR	0		0		3	274,00	3	301,62	4	230,60	8	161,97	10	239,20	15	283,98	8	406,27
Kazalnik kapitala 1. reda	mil EUR	0		0		3	267,10	5	210,65	6	178,30	8	171,38	11	269,19	14	283,41	8	384,65
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		14	0,00	14	0,00	8	0,00	0		0		0		0	
Neto obrestna marža	%	0		0		24	3,43	24	3,10	31	2,65	22	2,84	26	3,31	27	3,63	8	3,83
ROE	%	0		0		24	19,98	24	12,18	31	17,07	22	21,06	26	12,25	27	4,89	8	5,88
stroški/prihodek	%	0		0		23	67,23	23	71,91	31	74,96	21	64,77	25	64,17	26	66,36	8	65,33
neto posojila/bilančno vsoto	%	0		0		24	43,85	24	39,40	31	45,37	22	45,05	26	54,21	27	53,12	8	57,50
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	0		0		19	209,08	19	230,29	22	146,92	18	205,34	22	168,18	25	154,41	7	88,89

se nadaljuje

nadaljevanje

SLOVENIJA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	1	978,40	0		24	2.086,41	28	2.028,36	37	2.017,72	30	2.247,01	31	2.767,18	29	3.137,92	15	4.218,41
Lastniški kapital	mil EUR	1	102,00	0		24	179,15	28	175,61	37	164,96	30	189,22	31	220,15	29	254,75	15	327,72
Rezervacije/posojila	%	0		0		15	6,54	15	5,25	19	5,80	21	5,29	20	4,33	23	3,87	13	4,87
Kazalnik skupnega kapitala	%	0		0		16	15,71	14	16,33	20	13,46	19	12,71	22	12,51	21	12,06	10	13,74
Kazalnik kapitala 1. Reda	%	0		0		9	12,60	8	13,46	9	12,42	8	12,34	12	9,44	10	11,01	6	12,08
Skupni kapital	mil EUR	0		0		10	187,50	8	238,93	11	285,66	10	343,48	13	340,95	17	398,32	9	592,43
Kazalnik kapitala 1. Reda	mil EUR	0		0		10	135,70	9	163,01	9	230,17	7	329,73	11	310,29	17	312,99	10	442,35
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	0		0		15	0,00	10	0,00	3	0,00	3	50,00	3	124,13	3	124,17	2	185,95
Neto obrestna marža	%	1	3,62	0		24	3,05	28	2,70	37	2,39	30	3,00	31	2,87	29	2,51	15	-24,82
ROE	%	1	17,25	0		24	5,06	28	8,34	37	7,35	30	9,56	31	12,53	29	6,65	15	4,97
stroški/prihodek	%	1	41,86	0		23	62,72	28	62,56	36	74,76	29	66,84	30	60,54	28	61,07	15	57,67
neto posojila/bilančno vsoto	%	1	55,32	0		24	49,41	28	52,02	37	52,59	30	56,73	31	63,87	29	68,23	14	64,11
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	1	78,55	0		12	226,40	11	349,25	22	212,53	23	76,62	22	47,74	24	120,17	13	67,49
ŠPANIJA		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
KAZALNIKI		Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje	Št.	Povprečje
Bilančna vsota	mil EUR	15	17.764,05	17	53.151,83	245	12.125,80	310	18.610,46	298	15.449,93	292	17.992,57	195	30.580,67	235	27.173,77	71	66.602,31
Lastniški kapital	mil EUR	15	1.487,20	17	4.046,92	245	793,35	310	1.324,68	298	985,67	292	1.129,99	195	1.926,50	235	1.573,81	71	3.863,56
Rezervacije/posojila	%	14	1,22	16	1,54	230	1,74	284	1,80	105	3,29	114	2,11	117	2,86	121	2,20	58	3,17
Kazalnik skupnega kapitala	%	2	14,75	0		58	12,63	95	12,59	68	12,29	70	14,45	71	13,57	69	12,83	40	13,13
Kazalnik kapitala 1. Reda	%	2	11,80	0		54	10,84	90	10,17	65	9,29	64	10,17	64	9,38	64	9,08	39	9,85
Skupni kapital	mil EUR	1	300,60	1	20.300,00	54	1.950,53	83	2.880,86	60	3.086,24	63	3.527,34	68	3.649,35	68	3.493,57	37	6.223,68
Kazalnik kapitala 1. Reda	mil EUR	1	216,90	1	13.727,00	50	1.515,39	81	1.963,82	62	1.949,92	59	2.344,85	60	2.681,28	62	2.748,00	37	4.661,55
kapital za hibridne instrumente	mil EUR	11	0,00	8	0,00	110	0,00	75	16,47	32	345,02	38	474,16	40	517,59	49	553,03	34	805,27
Neto obrestna marža	%	15	2,70	17	3,04	241	2,72	306	2,56	294	2,18	290	2,19	193	2,10	234	2,31	71	1,83
ROE	%	15	12,06	17	13,68	245	7,34	309	8,88	296	10,02	291	10,91	194	11,90	235	8,06	71	4,86
stroški/prihodek	%	15	60,75	17	56,43	243	66,91	308	62,67	285	60,75	277	57,66	192	53,54	234	56,29	71	54,16
neto posojila/bilančno vsoto	%	15	59,20	17	69,23	244	59,53	308	63,56	287	66,42	280	68,09	190	71,94	233	71,10	71	65,37
Kazalnik medbančnega poslovanja	%	14	192,46	15	131,96	187	140,85	246	158,11	213	192,35	210	208,16	152	140,49	194	150,70	64	133,11

Bankscope, 2010.